

Het laatste ontbrekende puzzelstuk van de Kalmthoutse Heide

Samenleving

Natuur op de werkvloer

Brandpunt

Fort van Walem: van militaire vesting
tot grijsgroene natuurparel

Werken voor weidevogels

20 jaar geleden startte Natuurpunt in de Uitkerkse Polder, tussen Blankenberge, Wenduine en Zuilenkerke, een aankoopproject om de uitzonderlijke natuurwaarden veilig te stellen. Het relaas van het ontstaan van de Uitkerkse Polder.

Gemeenschapsoord groeit uit tot natuurparel

Precies 50 jaar nadat Natuurpunt het natuurgebied de Blankaart aankocht, verschenen graafkranen in het gebied voor een groots natuurinrichtingsproject in opdracht van de Vlaamse overheid.

Een struik zonder eigenschappen

Het is moeilijk een onopvallendere struik te vinden dan de spork. De spork komt wijd verspreid voor in de ondergroei van bossen of in de bosrand. Toch is de soort voor de doorsnee boswandelaar een grote onbekende.

Natuur op de werkvloer

Het internationale biodiversiteitsjaar 2010 komt dichterbij, maar de achteruitgang van de biodiversiteit is nog niet gestopt. Op internationaal vlak was er de voorbije jaren veel aandacht voor 'business and biodiversity' omdat ook bedrijven hun verantwoordelijkheid moeten opnemen.

Eetbare natuur

Noten, besjes of paddenstoelen: in de natuur vind je een heleboel eetbare dingen. We selecteren voor jou 12 culinaire deugden die je gewoon in de supermarkt kan vinden.

Natuur vroeger & nu: De Wellemeersen

De Wellemeersen vormen een boeiend lappendeken van vochtige komgronden, graslanden, broekbossen, bomputten en grotere en kleinere vijvertjes...

Lovenhoek... levend erfgoed!

Lovenhoek is een natuurgebied met een verrassende verscheidenheid aan biotopen. Oude vochtige loofbossen, een halfopen vallei, heiderelicten en graslanden zijn hier troef.

Dagje werken in de natuur

Op de Dag van de Natuur nodigen we iedereen uit om een handje te komen helpen in een van onze natuurgebieden. Meer dan 100 activiteiten zijn er gepland op 21 & 22 november.

Van militaire vesting tot grijsgroene natuurparel

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vormde het Fort van Walem het decor van de ongelijke strijd tussen het Duitse leger en Belgische soldaten. Een eeuw later hebben vleermuizen, broedvogels, libellen en korstmossen het er veel meer naar hun zin.

Natuurpunt koopt vijvers van Belval in Noord-Frankrijk

In het noorden van Frankrijk, tussen Reims en Verdun, ligt de Argonne-streek. Veel Vlaamse natuurliefhebbers bezoeken die regio omwille van de uitzonderlijke natuurwaarden. Centraal in de Argonne vind je de vijvers van Belval, een schatkamer van biodiversiteit.

Zot van zoogdieren

De Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt is een enthousiaste groep vrijwilligers die projecten, inventarisaties, excursies en andere activiteiten organiseert rond zoogdieren. Voorzitter Paul Van Daele leidt alles in goede banen.

Het laatste ontbrekende puzzelstuk van de Kalmthoutse Heide

De Kalmthoutse Heide is naast Het Zwin het bekendste natuurgebied van Vlaanderen. De purperen hei doorspekt met glinsterende vennen spreekt al lange tijd tot de verbeelding van kunstenaars en natuurliefhebbers. Het laatste grote puzzelstuk, het Stappersven, krijgt nu ook de bescherming die het verdient.

Foto cover: Wim Dirckx

6

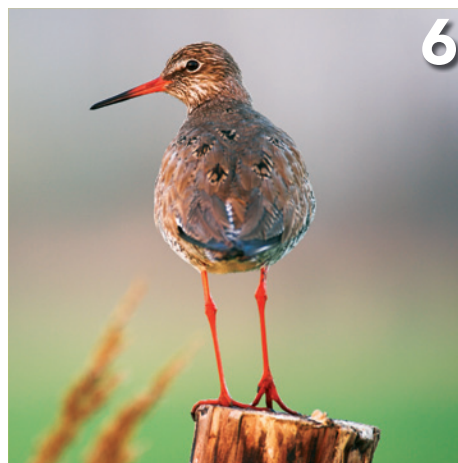

Foto: Vilda/Yves Adams

8

10

14

18

23

27

34

36

38

40

48

6

14

27

48

Foto: Marc Sloodmaekers

Ik ben pas terug uit Belval waar Natuurpunt, samen met het gemeentebestuur, onze BirdLife-partner LPO en de Conservatoire Champagne-Ardenne eigenaar werd van het Lac de Belval. De burgemeester en de bewoners vonden dat zo'n goede zet dat ze een groot feest gaven! Nog weinig gezien in Vlaanderen bij het verwerven van een natuurgebied... En nu hoor ik sommigen al zeggen: is Vlaanderen niet groot genoeg voor Natuurpunt dat er in Frankrijk moet geïnvesteerd worden? Een retorische vraag want natuurlijk gebeurde deze aankoop met Franse subsidies. Voor de restfinanciering zorgen, net zoals in Vlaanderen, al de sympathisanten die deze parel van de Argonne een warm hart toedragen en die het niet konden aanzien dat dit gebied herschapen is tot een maïsveld. Binnenkort wordt het meer weer een meer en komt alles wat er was terug. Opnieuw een voorbeeld van het fameuze model van Natuurpunt waarbij alles mogelijk is als het maar vanuit de basis opgestart en gesteund wordt. Proficiat aan iedereen die geloofde in het onmogelijke!

Deze zomer diende er zich nog een andere unieke mogelijkheid aan. Een ontbrekend stuk van de Kalmthoutse Heide werd te koop aangeboden. Deze parel van het Vlaamse natuurpatrimonium, met het Stappersven en het aanpalende natte gebied als kroonjuwelen, konden we natuurlijk niet laten verloren gaan. Natuurpunt heeft een aankoopoptie die we met uw steun zullen lichten. Ook hier zullen we een gebied van meer dan 300 ha met buitengewone natuurwaarde, dat voorheen privé en ontoegankelijk was, ontsluiten en openstellen. En ook hier weer is het onze basis, bijna 85.000 leden, die dit mogelijk zal maken. Gesteund door jullie blijven wij doorgaan om de Vlaamse natuur te behouden, te ontwikkelen en vooral te socialiseren. Niemand kan ons dit met dezelfde middelen nadoen!

Die twee megaprojecten doen ons (bijna) vergeten dat er een nieuwe Vlaamse regering is en dat we een nieuw

gezicht mogen begroeten als minister voor Natuur en Milieu. Ik wens mevrouw Schauvliege van harte proficiat en hoop dat ze snel zal inzien dat Natuurpunt een partner is die haar steeds zal steunen om het regeerakkoord uit te voeren. Want daar staan mooie dingen in. Alleen kan ik de beleidsmakers nu al verzekeren dat wij ook kritisch zullen zijn en blijven. Het is begrijpelijk dat er besparingen komen, maar aan de middelen voor natuurbehoud raken, zou er alleen maar voor zorgen dat de achterstand die we nog altijd hebben, groeit. Telkens weer bewijst Natuurpunt dat het uitermate efficiënt omspringt met de middelen die de overheid ons ter beschikking stelt. Wij slagen er dankzij de slagkracht van vrijwilligers, professionelen en 85.000 leden in om meer met een euro te doen dan om het even wie. Dat mag ook wel eens gezegd worden. De overheid bespaart dus door ons aankoop- en beheersubsidies toe te kennen want zo realiseren wij op een goedkope manier de doelstellingen van Vlaanderen in Actie en van de regering! Hopelijk bekijkt mevrouw de minister het ook op die manier.

Dit najaar organiseert Natuurpunt trouwens tal van leuke activiteiten. Ik hoop jullie te verwelkomen in Nationaal Park Hoge Kempen op 20 september, op de Scheldedag op 27 september en op 5 & 6 december op het Vogelfestival van Damme.

Walter Roggeman
Voorzitter Natuurpunt

Succesvol derde Tuinvlindertelweekend

Op 1 en 2 augustus werden in bijna 5.000 tuinen in Vlaanderen en Wallonië vlinders geteld. Voor het eerst deed ook Nederland mee aan de telling. Uit de cijfers blijkt dat 2009 een veel beter 'vlinderjaar' was dan 2008. In een gemiddelde tuin werden 25 vlinders van zes soorten geteld, tegenover zeven vlinders van vier soorten in 2008. Meest opvallend was de massale invasie van de distelvlinder, die dit jaar in bijna elke tuin werd gespot. Ook van de andere soorten lagen de aantallen hoger dan de voorbije twee jaar. Dat is hoopvol, maar onze dagvlinders blijven zorgenkindjes die het nog altijd veel minder goed doen dan vroeger. Dankzij de tuinvlindertelling zijn nu goede cijfers beschikbaar om hun toestand op te volgen. Bedankt aan alle tellers!

Distelvlinder. Foto: Marc Herremans

Paddenstoelen hebben geen manieren.

Ze duiken zomaar ergens op,
zwammen aan één stuk door
en nemen niet eens hun hoed af.

Geert De Kockere

Foto: Geert De Kockere

Werken voor weidevogels

20 jaar Uitkerkse Polder

Precies 20 jaar geleden startte Natuurpunt in de Uitkerkse Polder, tussen Blankenberge, Wenduine en Zuierenkerke, een aankoopproject om de uitzonderlijke natuurwaarden veilig te stellen. De oprichting van het eerste Vlaamse weidevogelreservaat was een feit. Het relaas van het ontstaan van de Uitkerkse Polder.

Tekst: John Van Gompel

De beslissing over de eerste aankoop werd niet onbezonnen genomen. Tussen 1960 en 1990 vielen grote gebieden in de kustpolders ten prooi aan ruilverkavelingsprojecten. Oude landschappen die eeuwen onveranderd waren gebleven, gingen op de schop. De zogenaamde waterzieke gronden werden drooggelegd. Natte graslanden en waardevolle natuurgebieden werden omgeploegd tot akkers. Wie die vroegere natuurgebieden niet gekend heeft, kan het zich wellicht niet voorstellen hoe grootschalig en alles vernietigend men in die periode te werk is gegaan. Het ging om duizenden hectaren, de helft van de volledige oppervlakte van de polders. Maar er kwam reactie. Vanaf 1980 werd de bescherming van de polders een terugkerend thema van de BNVR (Belgische Natuur- en Vogelreservaten, nu Natuurpunt).

Slechts enkele van de vroegere weidevogelgebieden bleven gespaard van de ruilverkavelingsgolf. De

Uitkerkse Polder was er één van, maar ook hier ging de aftakeling verder. Grote delen gingen verloren door de uitbreiding van een campingzone en nieuwe woongebieden. Ook hier moderniseerde de landbouw: de afwatering werd verbeterd door de kanalisering van sloten, vroegere hooilanden en weiden werden omgezet in akkers. In 1969 broedde de kemp-haan voor het laatst in Uitkerke én in Vlaanderen. Tegen het einde van de jaren '80 verdween ook de zomertaling, er zaten nog maar enkele paartjes tureluur en een 35-tal koppels grutto.

De oprichting van een natuureservaat was de laatste kans om het gebied van de totale ondergang te redden. Eind 1989 was het zover: een eerste perceel werd aangekocht. De eerste gebruiksovereenkomst werd afgesloten met een landbouwer. De beheerswerkgroep die voordien ook al instond voor het beheer van de Fonteintjes in Blankenberge-Zeebrugge nam ook het nieuwe gebied onder zijn hoede.

Foto: Vilda/Yves Adams

Eén perceel kon de weidevogels natuurlijk niet redden. Daarom stippelde de werkgroep een strategie uit. We kochten nieuwe percelen aan en het natuurgebied diende als voorbeeld voor ruimere beschermingsacties. Met een diareeks ging het team de boer op: we bezochten lokale natuurverenigingen, serviceclubs en parochiezealen. De fondsenwerving liep als een trein en het gebied groeide aan.

“De oprichting van een natuureservaat was de laatste kans om het gebied van de totale ondergang te redden”

In het gebied zelf werd ondertussen ook iets anders duidelijk: voor een echt herstel was meer nodig dan een klassiek beheer. Dat bestond hoofdzakelijk uit het beperken van de bemesting zodat we een schralere vegetatie konden bekomen en een latere begrazingsdatum zodat meer jonge weidevogels overleefden. In Nederland verschenen toen de eerste rapporten over een nieuw en voor de natuurbehoudswereld revolutionair fenomeen: grootschalige natuurontwikkelingswerken. Verguisd door de enen, “kranen in een natuurgebied!”, opgehemeld door anderen, “het offensief van het natuurbehoud”. Voor onze beheerwerkgroep stond het vast: natuurontwikkeling zou ons antwoord worden op de waterpeilverlaging en overbemesting. We vonden er het eerste geld voor via het “economisch impulsprogramma voor de kust”. In 1993 werden twee hectaren reliëfrijke graslanden hersteld en meteen ook een bezoekerscentrum en een eerste vogelkijkhut gebouwd.

Toen was onze trein pas echt vertrokken. Als men ons toen had verteld hoe het gebied er 20 jaar na de start zou uitzien, zouden we het nooit geloofd hebben. Twee Europese Life-projecten en een natuurinrichtingsproject van de Vlaamse overheid hebben ondertussen plaatsgevonden. Het natuurgebied is nu 450 ha groot, tientallen kilometers slootjes zijn hersteld, tientallen poelen aangelegd, honderden hectaren zilte graslanden hersteld en de weidevogelpopulatie kende een spectaculaire toename. In 2009 broeden er 508 kievitparen ten opzichte van 225 in 1990, 102 paren tureluur ten opzichte van 6 in 1990 en 191 grutto paren ten opzichte van 60 broedparen in 1990.

*Er broeden nu al 102 paren tureluur, een succesverhaal.
Foto: Vilda/Yves Adams*

Maar het werk is nog niet af. Resterende kerngebieden en bufferzones moeten nog worden verworven. Waterpeilbeheer en kwaliteit van het oppervlaktewater blijven knelpunten.

“De weidevogelpopulatie kende een spectaculaire toename”

De realisatie van een natuurgebied van dergelijke omvang was en is in het dichtbebouwde Vlaanderen niet vanzelfsprekend. Maar Natuurpunt heeft samen met zijn vrijwilligers, talrijke partners en de steun van de Europese Commissie, bewezen dat het kan. En zal er ook in de toekomst alles aan doen om het verder uit te bouwen.

Het 20-jarige bestaan vieren we met een lustrumboek. Daarin bespreekt John Van Gompel de boeiende weidevogelpopulatie, de evolutie van het landschap, het belang van de zilte graslanden, de herstelmaatregelen in het kader van twee Europese Life-projecten en een natuurinrichtingsproject

van de Vlaamse overheid, de samenwerking met de landbouwers,... Het boek telt 160 bladzijden en is geïllustreerd met prachtige natuurfoto's van Misjel Decler. Bestellen kan via www.natuurpunt.be/winkel

Gemeenschapsoord groeit uit tot natuurparel

50 jaar Blankaart

Precies 50 jaar nadat Natuurpunt het natuurgebied de Blankaart aankocht, verschenen graafkranen in het gebied voor een groots natuurinrichtingsproject in opdracht van de Vlaamse overheid. De natuurinrichtingswerken zijn het resultaat van jarenlang vergaderen. Het Blankaartgebied is een natuurgebied van internationaal belang.

Tekst: Guido Vandenbroucke

Zicht op het kasteel. Foto: Eric Germonpré

De baron en zijn erfenis

In 1860 kocht Baron Gustave Deconinck de Merckem de Blankaart over van Bruggeling Serdolle die het domein als "terrain vague et inculte" had verworven van de Belgische Staat. De baron liet er een kasteel bouwen en een park aanleggen. In 1895 overleed de baron kinderloos. Zijn echtgenote, Melanie Verhaeghe, erfde al zijn bezittingen. Zij adopteerde haar achternichte Eliane Verhaeghe. Samen met de huishoudster Pharaïlde Van Lerberghe bewoonde zij het kasteel. In 1936 overleed Melanie Verhaeghe. Eliane, die ondertussen gehuwd was met August Kempynck, erfde het eigendom. Ze kregen 2 zonen, Paul en Luk.

De Volkshogeschool: een scharniermoment

In 1958, na het overlijden van zijn vader, stelde Paul Kempynck aan zijn moeder voor om het Blankaartkasteel en het domein een andere bestemming te geven. Paul was tijdens een bezoek aan Nederland in de ban geraakt van het systeem van de Volkshogescholen (VHS) die er naar Scandinavisch model in plattelandsregio's werden opgericht. Paul wilde dit ook op de Blankaart proberen

en richtte in 1959 de Volkshogeschool en het conferentieoord de Blankaart op.

Levende natuur

Het was typerend voor de natuurliefde van de familie Kempynck dat de eerste cursus die in de Volkshogeschool werd georganiseerd, handelde over de "levende natuur van de Blankaart". Edgar Kesteloot, erevoorzitter van Natuurpunt, had het programma opgesteld. Hij kon moeder en zonen Kempynck ervan overtuigen dat de natuurwaarden van het gebied alleen konden overleven als het als natuurgebied werd beheerd en de jacht aan banden werd gelegd. Dat advies volgde de familie op.

"1959: de Volkshogeschool en het conferentieoord de Blankaart werd opgericht"

Met de oprichting van de Volkshogeschool in 1959 werd in samenspraak met de toenmalige BNVR (Belgische Natuur- en Vogelreservaten, nu Natuurpunt) een beheerscomité voor het natuurgebied geïnstalleerd. Een scharniermoment, want hier werd de basis gelegd voor de vele realisaties rond natuurbewoud, natuur-educatie en zachte recreatie in het Blankaartbekken en de rest van de IJzervallei.

Een bijenkorf

Gedurende de 15 jaar van de VHS waren de meest uiteenlopende groepen te gast. De VHS en het conferentieoord stonden voor iedereen open. Bedrijven als Bekaert en Philips organiseerden er kadervorming voor hun personeel. Jonge landbouwers en huisvrouwen volgden er cursussen. Er vonden natuurweken plaats, kunstenaars hielden er workshops. Verschillende buitenlandse organisaties hielden er ontmoetingsdagen. Schrijvers en dichters als Simon Vinkenoog, Daniël Robberechts, Ward Ruyselink en Harry Mulisch waren te gast op literaire weekends. Het doorbladeren van de gastenboeken uit de periode 1960-1970 levert een ongelooflijke verscheidenheid aan organisaties en thema's op die hier

aan bod kwamen. De Dolle Mina's Vlaanderen hielden er strijdbare weekends onder het thema: "vrouwen willen meer". De Vlaamse Kommunistische studenten congresseerden er en kozen stelling voor de "Strekking Peking". De commando-officieren van de Rijkswacht hadden er seminaries over natuurbescherming. Voor 9 maart 1969 is één volle pagina gereserveerd. Op het grote witte blad staat slechts 1 naam, Boudewijn. De koning was op werkbezoek.

Dat de Volkshogeschool net omwille van haar pluralistisch karakter en de bureaucratische regeldrift in Vlaanderen ten onderging, was pijnlijk voor de initiatiefnemers. In het sterk verzuilde Vlaanderen van de jaren '70 moest men zich ofwel tot de katholieke of tot de vrijzinnige zuil richten om financiële steun los te weken. Daardoor kreeg de pluralistisch en basisdemocratisch ingestelde Volkshogeschool te weinig overheidssteun om te overleven. In 1974 hielden de initiatiefnemers het ontmoedigd voor bekeken.

De "grote" verkoop

Aanvankelijk huurde de BNVR het Blankaartreservaat van de familie Kempynck. In 1978 werden de Blankaartvijver, het rietmoeras en een stukje bos door de BNVR aangekocht. Een prestatie die enkel mogelijk was dankzij de steun van de provincie West-Vlaanderen, vele sponsors en honderden leden. Vier jaar later kocht de Vlaamse overheid het kasteel en het kasteelpark. Dat was een tweede scharniermoment voor het natuurbehoud in de regio. Natuurbehoud in Vlaanderen is de familie Kempynck eeuwige dankbaarheid verschuldigd omdat ze hun idee, hun droom om op de Blankaart een gemeenschapsoord uit te bouwen zijn trouw gebleven en ze het Blankaartdomein destijds niet aan de meest biedende hebben verkocht. Was dit gebeurd, dan zou het Blankaartbekken en de

hele IJzervallei er vandaag wellicht anders uitzien. De verkoop van het kasteel door de familie Kempynck in 1982 aan de Vlaamse overheid was geïnspireerd door de gedachte dat dit de beste manier was om van het Blankaartkasteel blijvend een gemeenschapscentrum te maken.

2009

De wens van de Kempyncks is ingewilligd. Het kasteel de Blankaart is omgebouwd tot het Vlaams bezoekerscentrum de Otter. Natuurpunt heeft er een secretariaat en biedt heel wat activiteiten aan. Het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid heeft er een regionaal secretariaat en ook het Regionaal Landschap IJzer en Polder is er gehuisvest.

"Dit overstromingsgebied van de IJzer oefent een bijzondere aantrekkingskracht uit op vogels"

De Blankaart ontdekken

De 70 ha natuur van weleer zijn in 50 jaar tijd uitgegroeid tot een flinke brok van 300 ha. Water, rietmoeras en hooi- en weilanden zwaaien hier de scepter. Dit overstromingsgebied van de IJzer oefent een bijzondere aantrekkingskracht uit op vogels. Tijdens een wandeling langs de plassen krijg je vrijwel altijd reigers en aalscholvers voor de lenzen van je kijker.

Er is een permanent toegankelijk natuurleerpad en je kan vogels kijken in de vogelkijkhut en vogelkijktoren. Het Blankaartpad (9,6 km) leidt je door de broeken: de overstroombare hooi- en weilanden rond de Blankaart die het winterbed van de IJzer vormen.

Meer info & wandelkaartje:

www.natuurpunt.be/blankaart

Foto: Vilda/Yves Adams

Een struik zonder eigenschappen

Het is moeilijk een onopvallendere struik te vinden dan de spork. De spork komt wijd verspreid voor in de ondergroei van bossen of in de bosrand. Toch is de soort voor de doorsnee boswandelaar een grote onbekende. Om daar verandering in te brengen, zou ik een aantal kenmerken moeten opsommen die latere herkenning mogelijk maken. Net daar wringt het schoentje. De spork heeft geen opvallende kenmerken.

Tekst: Peter De Ridder, foto: Wim Dirckx

Een plant herken je vaak aan de vorm van de bladeren. Het blad van de spork is niet gezaagd, gekarteld of ingesneden, gedeeld of samengesteld, lang gesteeld of zittend. Het is ... gewoontjes. De bloempjes helpen ons ook niet veel verder. Ze staan onopvallend met enkele bij elkaar in de bladoksels. Ze zijn klein, neutraal groenig wit en keurig vijftalig zoals zovele andere bloemen. Bijen en hommels weten ze nochtans te appreciëren. Dan de bessen: ook al klein, eerst groen, dan rood, ten slotte zwart. Omdat de struik nogal lang doorgaat met bloeien, tref je naast bloemen ook bessen in alle stadia van ontwikkeling. De takken dragen stekels noch dorens. Toch zijn de takken het meest typische kenmerk van de spork. Ze zijn namelijk uitzonderlijk dun. Spork, sprok, sprokelhout. Die lange sprieterige takken vallen nog het meest op bij ijle struiken die in de ondergroei van een eikenbos licht proberen te vangen waar ze kunnen. De schors van die takken is bovendien bezaaid met kleine witte stippen: kurkporiën die de schors helpen ademen.

Hebben we dan toch een spork kunnen spotten tussen al dat andere groen, dan valt op hoe gaaf zijn bladeren er uitzien. Bij de meeste andere plantensoorten zijn de bladeren aan het einde van het groeiseizoen aangevreten, doorzeefd, beschimmeld, verrimpeld. Een struik is kwetsbaar voor alle planteters die passeren. En dan denken we niet zozeer aan konijnen of reeën, want die kunnen alleen maar de laagste bladeren bereiken. De grootste bedreiging wordt gevormd door de legerscharen der insecten. Gezien een struik vastgeworteld staat en dus niet kan

vluchten (wat trouwens geen zicht zou zijn), wapent hij zijn bladeren met stekels, brandharen of een harde waslaag. De spork staat op het eerste zicht bloot en weerloos in het bos. En toch ook zelfverzekerd. Spork bevat immers een arsenaal aan chemische beschermstoffen. De sterk laxerende werking van de schors van de spork is al zeer lang bekend. Het resultaat is de alternatieve naam 'vuilboom'. Slechts weinig planteters die al spork geproefd hebben, keren terug voor een tweede portie. Zelfs de bessen blijven verdacht lang hangen.

In de loop van de evolutie gingen enkele insecten de uitdaging aan. Zij worden nu beloond met een exclusiviteitscontract met de spork. De spork mag dan onbekend zijn, maar de citroenvlinder ken je zeker wel. De rups van de citroenvlinder leeft hoofdzakelijk op de spork. Ook de rups van het vuilboomblauwtje leeft op de spork. Sinds bleek dat dit algemene zilverblauwe vlindertje niet echt trouw was aan de spork, maar ook de hulst ('holly blue' of hulstblauwtje in het Engels) en andere planten gebruikt als waardplant, wijzigde de officiële naam in 'boomblauwtje'.

Een zekere Alfred Nobel werd door de ontwikkeling van het buskruit schatrijk en uit zijn nalatenschap worden nog elk jaar de meest eminente wetenschappers en weldoeners beloond. Houtskool van het harde gele hout van de spork bleek bijzonder geschikt voor de fabricage van buskruit, omdat het weinig as nalaat. Zo heeft die onopvallende spork zelfs een bescheiden bijdrage geleverd aan de wereldgeschiedenis.

Wim Van den Bossche is diensthoofd communicatie en volgt de internationale werking van Natuurpunt op.

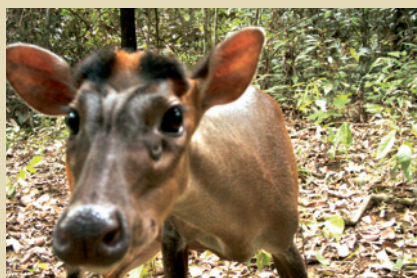
Beelden uit Harapan

In september 2001 hoorde ik voor het eerst over het Harapan project. Marco Lambertini, de coördinator van het project, gaf een korte voorstelling over de problematiek van de ontbossing in Indonesië tijdens een BirdLifecongres. Als Natuurpunt spannen we ons in om onze laatste restjes Vlaamse natuur te beschermen, maar als Vlaamse BirdLife-partner werken we ook wereldwijd samen met onze BirdLife-collega's. In 2002 kregen we steun van het Vlaams Impulsprogramma voor de bescherming van tropische bossen en besliste de raad van bestuur van Natuurpunt om het Harapan project van BirdLife International te ondersteunen.

Wat bij de start onmogelijk leek, hebben onze Indonesische collega's met steun van Natuurpunt en andere BirdLife-partners voor elkaar gekregen. We hebben 101.000 ha gered van vernietiging door papierfabrieken en oliepalmplantages voor een periode van minstens 100 jaar. Hierin leven een 20-tal Sumatraanse tijgers, tapirs en gibbons. Het draagvlak bij de bewoners van de omliggende dorpen voor de bescherming van het woud groeit. Hierdoor wordt de illegale houtkap beheersbaar. Het wetenschappelijk onderzoek en de inventarisaties van de planten en dieren in het gebied zijn op kruissnelheid. Eén van de mooie resultaten zijn de beelden van de bewegingscamera's die op strategische plaatsen in het woud zijn opgesteld. Je kan die beelden bekijken op www.natuurpunt.be/sumatra

Ik ervaar het als een unieke kans om mijn interesse voor natuur met jullie te delen. En we zijn met veel die het regenwoud een warme plaats in ons hart gunnen, dat is één van de vele dingen die ik de laatste jaren geleerd heb. Nu hebben we nog de kans om het regenwoud te observeren, er bij te zijn, te leren kennen. Aan ons de verantwoordelijkheid om die ontdekkingen ook voor de mensen na ons mogelijk te maken. Dat kan door ons 200 % in te zetten voor de bescherming en het duurzaam beheer.

www.natuurpunt.be/sumatra

Nieuwsgierige muntjak voor de camera. Foto: BirdLife

Natuur.oriolus

De nieuwste Natuur.oriolus brengt het relaas van hoe men er recent in slaagde om de mogelijke verspreiding van een nieuwe exoot in de kiem te smoren. Geen gans of eend deze keer, maar zowaar een kookaburra, 's werelds grootste ijsvogel. De soort komt van nature enkel in Australië voor, buiten dat continent werd er in de vrije natuur slechts één succesvol broedgeval vastgesteld: in 2008 in Zingem (Oost-Vlaanderen)! Er werden twee flinke jongen grootgebracht. Kookaburra's eten kleine knaagdieren en reptielen. Om te vermijden dat een verdere verspreiding van de soort al te grote

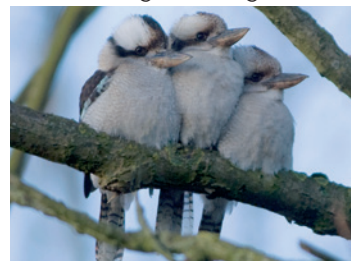

Foto: Bernard Van Elegem

schade zou aanrichten, werd besloten de beestjes terug achter slot en grendel te plaatsen. De 'lachijsvogel' is een erg sociale soort, grappig is dan ook dat de jongen nog een tijd lang prooien bleven aanbrengen naar de kooi van hun terug opgesloten ouders. Dit nieuws en meer in Natuur.oriolus, het tijdschrift voor de vogelliefhebber.

Meer op www.natuurpunt.be/oriolus

Natuur.focus

Vleermuizen in Vlaanderen

Zowel wereldwijd als in Vlaanderen is één op vier zoogdieren een vleermuis. Er zijn meer dan 1150 soorten en ze komen zo goed als overal ter wereld voor. Het zijn hoog ontwikkelde zoogdieren, maar de voorbije 55 miljoen jaar zijn ze amper geëvolueerd. Al die tijd maken ze al gebruik van echolocatie, dit zijn hoogfrequente geluiden om objecten en hun omgeving te lokaliseren. Zo kunnen ze in volslagen duisternis vliegen en jagen. De Natuurpunt Vleermuizenwerkgroep schreef voor Natuur.focus een themanummer. Naast een overzicht van het voorkomen van en onderzoek naar vleermuizen in Vlaanderen gaat het over vleermuizen in de Waaslandhaven en in Bos t'Ename. Verder geven we tips voor het inrichten van kerkzolders voor de ingekorven vleermuis en nemen we de determinatie van vleermuizen van het geslacht Myotis op basis van geluidsanalyse.

Geïnteresseerd?

De inhoud bekijken, enkele artikels uitvoerig lezen of abonneren kan via www.natuurpunt.be/focus.

Rosse vleermuis. Foto: Geert Vanhulle

Week van het Bos: Zaad met pit!

De Week van het Bos vindt dit jaar plaats van 11 tot en met 18 oktober, onder de leuze 'Zaad met Pit!'. Hiermee gaan we terug naar de kern van de zaak: het zaadje. Tijdens de Week van het Bos valt hierover heel wat te beleven: een handje meehelpen tijdens een zaadoogst, op ontdekkingsstocht gaan in een echte boomkwekerij, lekkernijen maken van bosvruchten en -zaden, verwonderd worden door eeuwenoude hakhoutstoven ...

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) hebben met de steun van tientallen verenigingen meer dan honderd bosactiviteiten in petto. Op www.natuurpunt.be/weekvanhetbos vind je overzicht van de activiteiten die Natuurpunt mee organiseert.

Voor meer informatie en gratis opvragen van de campagnekrant:

www.weekvanhetbos.be. Hier vind je tevens het volledige activiteitenaanbod.

Postzegel met boerenzwaluw voor Natuurpunt

Vogelbescherming Vlaanderen riep de boerenzwaluw uit tot "vogel van het jaar".

Jos en Josette van de

Mechelse postzegelkring "Opsinjoor" wilden als natuurliefhebbers graag deze actie ondersteunen. Ze namen het initiatief om een postzegel uit te geven met een originele afbeelding van een boerenzwaluw, getekend door de bekende kunstenaar André Buzin. De postzegel kost 2 euro per stuk, een souvenirkaart met P-stamp 4 euro. Wil jij ook zo'n unieke postzegel bemachtigen? Neem dan contact op met Jos Mareels, 015-20 62 79, jos.josette@skynet.be of loop eens langs in het bezoekerscentrum Mechels Rivierengebied, Muizenhoekstraat in Muizen bij Mechelen. Ook daar zijn ze te koop. De opbrengst van deze oplage gaat volledig naar de projecten van Natuurpunt in het Mechels Rivierengebied.

Bio-sappen Drie Wilgen

Drie Wilgen is een producent van vruchtsappen die 100 % biologisch en van hoogstamfruit zijn. Er wordt bij de teelt van het fruit geen kunstmest, pesticiden of grondverbetersaars gebruikt. Je herkent de verschillende sappen van Drie Wilgen aan het Biogarantielogo en het Natuurpuntlogo. Daardoor zijn de verschillende sappen niet alleen lekker, maar ondersteunen we ook het voortbestaan van de rijke biodiversiteit in de prachtige boomgaarden. Natuurpunt krijgt bovendien jaarlijks een mooie schenking voor natuurbehoud.

Voor info en bestellingen:

Carl Grillet – www.naturesfountain.be – 0497-44 71 05 – info@naturesfountain.be

Stem op je favoriet van de ARGUSfotowedstrijd

De finalisten van de fotowedstrijd 'ARGUSfotograaf van het jaar 2009' zijn geselecteerd. Jij bepaalt wie de publieksprijs wint.

Tot en met 16 oktober 2009 kan je op je favoriete beelden stemmen. Zo maak je kans op een mooie prijs, namelijk een compacte Leica-camera of een van de 20 fotoboeken van de Bond Verantwoorde Natuurfotografie 'Natuurlijk II'.

Stemmen kan via www.argusfotowedstrijd.be.

Snook, een van de finalisten.

Week van het Duurzaam Investeren: BNP Paribas Fortis steunt Natuurpunt

De Week van het Duurzaam en Maatschappelijk Verantwoord Investeren (van 17 tot 23 oktober 2009) is een campagne die tot doel heeft duurzame en maatschappelijk verantwoorde opties binnen financiën en investeringen bekend te maken bij het grote publiek. BELSIF, het Belgisch Forum voor Duurzaam en Maatschappelijk Verantwoord Investeren, is de coördinator van de Week van het MVI.

Kaderend in die week zal BNP Paribas Fortis tussen 15/10 en 15/11 maatschappelijk verantwoorde beleggingsproducten in de kijker zetten. Fortis engageert zich om voor alle inschrijvingen op maatschappelijk verantwoorde beleggingsproducten in die maand een deel van de instapkosten over te maken aan Natuurpunt en Natagora. BNP Paribas Fortis steunt daarmee de aankoop van het Stappersven-Kalmthoutse Heide door Natuurpunt.

Natuur op de werkvloer

Bedrijven en biodiversiteit

Het internationale biodiversiteitsjaar 2010 komt dichterbij, maar de achteruitgang van de biodiversiteit is nog niet gestopt. De activiteiten in de aanloop naar 2010 zorgden wel voor nieuwe initiatieven en engagementen. Op internationaal vlak was er de voorbije jaren veel aandacht voor 'business and biodiversity' omdat ook bedrijven hun verantwoordelijkheid moeten opnemen om biodiversiteit te beschermen. Vlaanderen heeft alle troeven in handen om in dat verhaal een voorbeeldrol te spelen. Een uitdaging voor de nieuwe Vlaamse regering.

Tekst: Roel Vanderbeuren

De impact van industrie en andere economische sectoren op de natuur is niet gering. Niet alleen door vervuiling en de uitputting van grondstoffen, maar ook door ruimtebeslag. Het recentste 'Global Biodiversity Outlook-rapport' wijst erop dat de omvorming van natuurgebied naar landbouw en industrie op een alarmerend hoog niveau blijft.

Toch kunnen bedrijven ook een positieve rol spelen in het behoud van de biodiversiteit. Er zijn meer en meer voorbeelden van een goede synergie tussen industriële bedrijvigheid en natuur, ook in Vlaanderen. Veel ondernemingen gaan op vrijwillige basis aan de slag, in het kader van duurzaam ondernemen en aangespoord door een lokale natuurvereniging. Daarnaast vormt het kader van internationale en Vlaamse regelgeving de motor voor 'business & biodiversity'. De Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, het natuurdecreet en het nieuwe soortenbesluit gelden voor alle

bedrijven. Ook de Europese natuurdoelen (de zgn. instandhoudingsdoelstellingen), die nu per Europees beschermd gebied vastgelegd worden, zijn in dat verband relevant. Zij verplichten ook het bedrijfsleven om rekening te houden met de aanwezige en gewenste natuur. Toekomstgerichte ondernemingen zien dat alles als een kans, eerder dan als de zoveelste belemmering...

Internationale aandacht

Het inzicht dat onze economie niet verder kan zonder te investeren in de ecosystemen waarvan ze afhankelijk is, groeit. Het vindt zijn oorsprong in het Biodiversiteitsverdrag. De laatste twee conferenties van de verdragspartijen (in Curitiba in maart 2006 en in Bonn in mei 2008) spraken zich expliciet uit over het engagement van bedrijven in de strijd tegen verlies van biodiversiteit. In april van dit jaar kwamen

actie@reactie

Klimaat

Van 7 tot 18 december komen politici uit de hele wereld bijeen in Kopenhagen om te onderhandelen over een nieuw klimaatakkoord. Het Kyoto-protocol loopt af in 2012 en dus moeten er dringend nieuwe afspraken gemaakt worden. Niet alleen de milieubeweging, maar ook andere verenigingen zoals vakbonden en consumentenverenigingen vragen dat de uitstoot van broeikasgassen met 30 % vermindert tegen 2020 en met 80 % tegen 2050. Die cijfers liggen in lijn met de oproepen van het IPCC (Intergouvernementeel Panel van Klimaatwetenschappers). Op 29 augustus kwamen in Oostende meer dan 10.000 mensen bijeen op een dansmanifestatie (Big Ask Again), de volgende maanden worden nog meer acties op het getouw gezet.

Actuele informatie vind je op www.natuurpunt.be/klimaat.

Bossen

Van 11 tot 18 oktober vindt de Week van het Bos plaats. Bij Natuurpunt houdt de boswerkgroep, een samenwerking met de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, het bosbeleid op de politieke agenda. In het regeerakkoord staat de belofte voor meer toegankelijke stadsrandbossen en het engagement om 'zonevreemde bebossing in kaart te brengen en waar dat nuttig en mogelijk is te herbestemmen'. De bescherming van het Lappersfortbos kan misschien een testcase zijn. De eigenaars van het terrein en de actievoerders hebben na jarenlang bevesten de strijdbijl begraven en te kennen gegeven dat zij samen met de overheid op zoek willen gaan naar alternatieven.

Wil je meewerken, kijk dan op de webpagina van de Boswerkgroep www.natuurpunt.be/boswerkgroep.

De rugstreeppad kan overleven dankzij het project 'De Haven Natuurlijk(er)'. Foto: An De Wilde

de milieuministers van de G8 en enkele economische groeilanden samen in Siracusa (Italië). Daar werd opgeroepen om van de bescherming van de biodiversiteit en het klimaat topprioriteit te maken. De boodschap werd kracht bijgezet door het ondertekenen van het biodiversiteitscharter van Siracusa. In de tekst vinden we expliciete engagementen

“Het ecologisch inrichten van het terrein kan de natuur een groot plezier doen”

terug met betrekking tot 'biodiversiteit, economie en bedrijven'. Er wordt onder meer gesproken over het versterken van de economie als middel om de doelstellingen voor natuurbehoud te bereiken. Dat gebeurt door voortgezet onderzoek naar de economische waarde van biodiversiteit en ecosystemen en

door investeringen in groene economie. Dat laatste verwijst naar het Green Economy Initiative van de United Nations Environment Programme, gebaseerd op het Green New Deal-concept. Ook de noodzaak van een sterk ecologisch netwerk (onder meer met verbindingen langs bedrijventerreinen) en het minimaliseren van de negatieve impact van economische infrastructuur op de biodiversiteit werden in Siracusa in de verf gezet.

Bedrijventerreinen

Een recente studie van de universiteit van Wageningen (Nederland) toont aan dat bedrijventerreinen niet uit het oog verloren mogen worden als potentieel onderdeel van het ecologisch netwerk. In zijn doctoraal proefschrift komt landschapsecoloog Robbert Snep tot de conclusie dat ze juist wegens hun ligging en dynamisch gebruik een belangrijke rol kunnen spelen. Zijn onderzoek wees ook uit dat een aangepaste

Water

Ook dit jaar was de Big Jump een groot succes. In 22 landen sprongen mensen in het water om te pleiten voor proper water en levende rivieren. In Vlaanderen sprongen meer dan 1000 mensen, op 10 verschillende plaatsen. De Big Jump besteedde dit jaar speciale aandacht aan vissen: als het goed gaat met de vis, gaat het goed met ons water (en omgekeerd). Persberichten en sfeerverslagen vind je op www.bigjump.be.

In het dossier water op www.natuurpunt.be/beleid vind je verder bijdragen over de uitdieping van de Schelde, de stroomgebiedbeheerplannen en het akkoord tussen Natuurpunt en Boerenbond over het beheer van de Aa.

Windturbines

Vanaf 1 september 2009 treedt de nieuwe Codex Ruimtelijke Ordening in werking. Een van de vele wijzigingen is dat vanaf dan windmolens kunnen opgericht worden in landbouwgebied. Naar aanleiding hiervan heeft Natuurpunt het verenigingsstandpunt geactualiseerd. Windenergie kan in Vlaanderen een substantiële en onmisbare bijdrage leveren aan de zgn. groene energievoorziening. Daarvoor moeten de bestaande mogelijkheden optimaal benut worden, zowel op zee als op land. Essentieel is wel dat de inplanting op een planmatige manier gebeurt en dat landschappelijk waardevolle gebieden gevrijwaard worden. Via onze lokale afdelingen moedigen we lokale overheden aan om actief op zoek te gaan naar geschikte plaatsen. Lees het volledige standpunt en nog veel meer op www.natuurpunt.be/beleid > dossiers.

actie@reactie

In 2007 staken werknemers van PriceWaterhouseCoopers de handen uit de mouwen in het gebied 'Koeheide' in Bertem. Het hele gezin was welkom. Foto: Erik Malfait

inrichting van bedrijventerreinen de bijzondere soorten die er nu voorkomen een duw in de rug kan geven. Dat heeft trouwens niet alleen positieve gevolgen voor biodiversiteit op het bedrijventerrein zelf, maar ook voor de ruimere omgeving. Zo wordt bijvoorbeeld de leefbaarheid van de omwonenden vergroot. Natuurbehoud bij bedrijven kan onder andere vorm krijgen door groene daken en gevels en ecologisch groen (in plaats van het huidige steriele bedrijfsgroen of -grijs). In grote industriële gebieden als havens blijkt daarvoor de zogeheten 'backbone-strategie' zeer efficiënt. Basisidee is dat permanent, aaneengesloten habitat (de 'backbone' of het vaste netwerk) wordt ondersteund door dynamische, tijdelijke leefgebieden op en rond de bedrijven. De Antwerpse haven was hierin voorloper met het project 'De Haven Natuurlijk(er)' en paste die tactiek succesvol toe. Dat kwam onder meer de Europees beschermde rugstreeppad ten goede. Die pioniersoort zoekt spontaan naar ondiepe plassen die te vinden zijn op de vegetatie-arme bedrijventerreinen in ontwikkeling. Het blijvend beschermd habitat zorgt er nu voor dat de rugstreeppad zijn overlevingskansen behoudt wanneer deze 'tijdelijke natuur' moet wijken voor de ontwikkeling van de haven. In de haven van Zeebrugge biedt het sterneneiland dan weer een toevluchtsoord voor de talloze zeevogels die een rustige broedplaats zochten op opgespoten zandgronden. Die laatste terreinen worden -nu of op termijn- als loods of kade ingericht, maar het kunstmatige sterneneiland in de oostelijke voorhaven biedt de visdieven, grote stern en andere soorten 11 ha (en binnen afzienbare tijd zelfs 22 ha) permanente broedgelegenheid.

Voorbeeldfunctie

In Vlaanderen worden dus stappen gezet om de muur tussen economie en ecologie neer te halen. Er moet nog heel wat water naar de zee vloeien alvorens de zorg voor onze natuurlijke rijkdommen volledig is geïntegreerd in de bedrijfsprocessen van onze ondernemingen, maar de bestaande acties hebben wel al een belangrijke voorbeeldfunctie. Niet alleen grote natuurcompensaties zoals in de Antwerpse haven bewijzen hun nut, ook vrijwillige initiatieven van individuele ondernemers leveren een bijdrage aan de

"Bedrijven en biodiversiteit, een prima combinatie"

lokale biodiversiteit. Het ecologisch inrichten van het terrein, de aanleg van een groendak of het aanplanten van bomen en houtkanten doen de natuur een groter plezier dan de huidige 'beton-en-gazon'-inrichting. Soortbescherming kan ook door aangepast maaibeheer, de aanleg van poelen of het ophangen van nestkasten en kunstnests. Vele bedrijven in Vlaanderen nemen Natuurpunt en andere organisaties onder de arm om hen hierbij een handje te helpen. Via partnerschappen en werkdagen in de natuur ondersteunen vele ondernemers bovendien de werking van verenigingen voor natuurbehoud zoals Natuurpunt. Op die manier dragen ze hun steentje bij. Een voorzichtige 'business & biodiversity'-start is dus genomen.

Combinatie

Bedrijven en biodiversiteit, een prima combinatie. Onder die titel werd dit voorjaar een infosessie

gehouden met bedrijven. Natuurpunt was medeorganisator, naast de Administratie milieu-integratie van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE), Voka, UNIZO en het Agentschap voor Natuur en Bos. Niet alleen de natuurbeweging, maar ook de directe betrokkenen, zoals de werkgeversorganisaties en de vakbonden, zijn geïnteresseerd. Hoewel nog wat terughoudend, verwelkomen werkgeversorganisaties zoals Voka en UNIZO het thema biodiversiteit als een kans voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ze zijn vragende partij voor goede informatie en ondersteuning door de natuurvereniging en de overheid. Dat werken aan natuur op en rond de werkplek bijdraagt aan een aangenamere en gezondere werkomgeving en kansen biedt voor participatie van werknemers, is dan weer iets wat bij de vakbonden

“Zowel het Pact Vlaanderen 2020 als het regeerakkoord wil Vlaanderen op economisch en ecologisch vlak naar de top van de Europese rangorde katapulteren”

niet in dovemansoren valt. Werknemersorganisaties en milieuverenigingen werken al langer goed samen in de vzw Arbeid en Milieu. De overheid zou gemeenschappelijke initiatieven tussen bedrijven en (lokale) natuurverenigingen kunnen aanmoedigen en ondersteunen. Het bleef voorlopig bij die ene infosessie en andere beloftes zijn tot op heden niet hardgemaakt.

Uitdaging

De Vlaamse beleidsmakers en het middenveld worden nu uitgedaagd om verdere stappen te zetten. Zowel het Pact Vlaanderen 2020 als het regeerakkoord wil Vlaanderen op economisch en ecologisch vlak naar

de top van de Europese rangorde katapulteren. Uitzoeken hoe die twee kunnen samengaan, vormt voor de nieuwe Vlaamse regering een belangrijke uitdaging die in het regeerakkoord aangeduid is als ‘werken aan een groene economie’. De nadruk ligt daarbij op hernieuwbare energie. Expliciete aandacht voor de economische impact op biodiversiteit is er niet, maar de vermelde intenties rond ecobedrijventerreinen zijn hoopgevend. Welke ‘economische, fiscale en financiële instrumenten’ de nieuwe regering in petto heeft, valt nog af te wachten. Wanneer we enkele doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie 2006-2016 erop nalezen, is het duidelijk dat dit instrumentarium de biodiversiteit ten goede moet komen: *‘De ontwikkeling van economische, fiscale en financiële instrumenten voor biodiversiteit aanmoedigen, ook voor de privésector’* en *‘De betrokkenheid van de privésector in de bescherming van de biodiversiteit als een integraal onderdeel van bedrijfsplanning en -activiteiten stimuleren’*.

Deze Vlaamse regering moet een rol spelen in de voorbereiding van het Belgische EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2010. ‘Business & Biodiversity’ is een ambitieus Europees thema dat in 2007 voor het eerst vorm kreeg, onder het Portugese EU-voorzitterschap, als het ‘European Initiative on Business and Biodiversity’. Sindsdien is het niet meer van de Europese agenda verdwenen. In het Internationale Jaar van de Biodiversiteit 2010 hebben we de kans en de plicht om van ‘bedrijven en biodiversiteit’ een centraal thema te maken. Proefprojecten en partnerschappen die nu worden opgestart, kunnen zonder twijfel een voorbeeldrol vervullen.

Voor meer info:

www.natuurpunt.be/beleid > dossiers > bedrijven

Wil je met jouw bedrijf aan de slag?

Contacteer Luk.Daniels@natuurpunt.be

Een groendak biedt niet alleen goede isolatie en waterbuffering, maar is tevens een schitterend habitat voor tal van soorten. Foto: Roodhooft

In de haven van Antwerpen gaan de economische activiteiten hand in hand met Europees beschermde natuur. Foto: Hans Vinck

Eetbare natuur

Noten, besjes of paddenstoelen: in de natuur vind je een heleboel eetbare dingen. Vooral in de herfst wemelt de natuur van gastronomische toppers. We selecteren voor jou 12 culinaire deugden die je gewoon in de supermarkt kan vinden.

Tamme kastanje

Laat je niet ontmoedigen door die stekelige bolster, want daaronder zit een waardevolle vrucht. Kastanjes worden meestal uit het vuistje gegeten, maar je kan ze ook koken, poffen en in allerlei herfstgerechten gebruiken.

Foto: Philippe Clément

Hazelnoot

Wie hazelnootjes wil verzamelen, moet er vlug bij zijn. Ook eekhoorns, verschillende muizen en de hazelnootboorder (een bizarre snuitkever) zijn er dol op. Aan hun knaagsporen kan je trouwens zien wie de dader is geweest.

Foto: An De Wilde

Oesterzwam

De herfst is meestal al een heel eind gevorderd wanneer de oesterzwammen op de bomen verschijnen. Door de schaarste in Vlaanderen is het onverantwoord om in het wild paddenstoelen te oogsten. Oesterzwammen worden gelukkig gekweekt voor consumptie, en dat al zeker 400 jaar!

Foto: Vic Van Dyck

Cantharel

In het middeleeuwse Frankrijk werd het woord 'chanterelle' gebruikt voor vogels met een opvallende zang zoals een kraaiende haan. Die paddenstoel dankt zijn naam aan de gelijkenis met een hanenkam. Alle soorten zijn bij ons zeldzaam, maar in de handel vind je in het najaar de overheerlijke trechtercantharel en de geheimzinnige hoorn-des-overvloeds.

Foto: Vic Van Dyck

Judasoor

Paddenstoelen hebben vaak bizarre namen. Volgens de legende hing Judas, na Jezus te hebben verraden met een kus, zich op aan een vlierboom. Zijn oor hing tegen een dode tak aan en groeide eraan vast. Dat klinkt misschien niet smakelijk, maar toch worden de taaie zwarte zwammen veelvuldig gebruikt in de Chinese keuken en tegenwoordig ook steeds meer bij ons.

Foto: Luc Meert

Duindoorn

Duindoornbessen bevatten enorm veel vitamine C en zijn vooral geschikt om er confituur van te maken. Pluk ze op tijd, want in het late najaar vergisten hun suikers tot alcohol. Lijsters die een besje teveel op hebben, vliegen dan zwalpend door de duinen.

Foto: An De Wilde

Mispel

Mispels zijn pas eetbaar als ze enkele weken tot maanden hebben liggen gisten. Dat proces wordt in gang gezet na de eerste vorst. Deze prachtige struik werd in onze streken geïntroduceerd door de Romeinen.

Foto: Wim Dirckx

Vlier

Weinig struiken worden zo sterk geprezen om hun culinaire kwaliteiten als de vlier. De bloesems worden in het voorjaar verwerkt tot een verfrissende limonade, kruidige confituur of ingebakken in pannenkoeken. Van de bessen maak je een gezonde hoestsiroop of jam. Zorg wel dat je de merels voor bent.

Foto: Wim Dirckx

Watermunt

Watermunt blijft doorbloeien tot een flink eind in de herfst. De verse, geurige blaadjes leg je in een kop heet water voor een verkwikkende thee.

Foto: An De Wilde

◀ Veenbes

De inheemse kleine veenbes is een minuscule dwergstruikje, dat vooral opvalt wanneer de lichtroze bloemetjes of dieprode bessen verschijnen. Jammer genoeg zijn ze veel te zeldzaam om zomaar te plukken. In de handel vind je de (Amerikaanse) grote veenbes of cranberry.

Foto: Vilda/Yves Adams

Zeekraal ▶

Jonge stengels van de zeekraal zijn een zilte delicatessen, die in tientallen gerechten kan verwerkt worden. De oogst gebeurt in het voorjaar of vroege zomer. Ze zijn op hun mooist in de herfst wanneer de zeekraal de schorre rood kleurt.

Foto: Vilda/Yves Adams

◀ Sleedoorn

Sleedoornpruimpjes kan je na de eerste vorst verwerken tot confituur, opleggen op brandewijn of jenever. Wie de vogels en de natuur te slim af wil zijn, kan ze vroeger plukken en invriezen. Moet het nog sneller, dan ga je best eens naar de Voerstreek voor een 'Voerens drupke', met een 'sjlieëkreke'.

Foto: An De Wilde

Honger gekregen? Op onze site vind je een aantal lekkere recepten.

www.natuurpunt.be/herfstrecepten

Bezoekerscentrum Landschap De Liereman

Landschap De Liereman is een mozaïek van natte en droge heide, duinen, veengebied, weilanden, bossen en gagelstruwelen. Het gebied is ruim 455 ha groot en een van de oudste beschermde natuurgebieden in België. Dit jaar viert het gebied zijn vijftigste verjaardag.

In het bezoekerscentrum vind je een permanente tentoonstelling over het unieke landschap, de bodem, de archeologie en de geschiedenis van het gebied. Je kan er ook tijdelijke tentoonstellingen bezoeken. Verder is er een uitgebreide documentatiehoek, een scherm met de laatste waarnemingen en een cd-romtoren met interactieve informatie over het gebied. Uitblazen kan je in een gezellige cafeteria.

Aan het bezoekerscentrum vertrekken zes bewegwijzerde wandelingen. Op verzoek biedt het centrum natuurwandelingen en educatieve programma's voor scholen en groepen aan. Vlakbij het centrum ligt 'Het Bos van Bo', een natuurbeleefpad voor kleuters. Klassen zijn hier welkom van 1 april tot en met 1 november.

Met de fiets vind je De Liereman tussen knooppunt 61 en 62 van Fietskaart 1 van het Fietsknooppuntennetwerk Antwerpse Kempen.

Foto: An De Wilde

Op zondag 15 november komt jeugdschrijver Marc de Bel naar het bezoekerscentrum. Vanaf 14u wordt het nieuwe Boeboekverhaal 'Stille waters, woeste gronden' over het Landschap De Liereman voorgesteld. Alle kinderen krijgen gratis een leuk boekje mee naar huis. Die dag wordt ook de Boeboekkinderhoek feestelijk in gebruik genomen. Vanaf dan kan je hier een gezinsrugzakje ontlenen om samen met Piepel en Soeza het Landschap te gaan verkennen.

Landschap De Liereman
Schuurhovenberg 43, 2360 Oud-Turnhout
Telefoon 014-42 99 66
E-mail bc.deliereman@natuurpunt.be

Openingsuren:

Maandag tot en met donderdag en zaterdag: 13u - 17u

Zondag: 11u - 17u

Gesloten op vrijdag.

Groepen ook op andere tijdstippen na afspraak.

Foto: Wouter Vanreusel

Alle info over de bezoekerscentra van Natuurpunt op www.natuurpunt.be/bezoekerscentra en in de colofon op p. 55.

ECOLOGISCH EN TIJDLOOS DESIGN...

De kastanjehouten producten van CASTANEA, tuinafsluitingen, tuinpoortjes, steunpalen, Post & Rail-afsluitingen, enz... passen door hun tijdloos design in elke tuin. Ze zijn afkomstig uit de ecologisch beheerde hakhoutbossen van de Limousin en zijn van nature bestand tegen schimmel en vocht. Impregneren is dus overbodig.

CASTANEA
de natuur bekent kleur

In heel Vlaanderen vind je verkooppadressen van CASTANEA. Voor meer informatie over het volledige CASTANEA assortiment bel naar **0473 43 00 87** of surf naar **www.castanea.be**

Natuur vroeger & nu: De Wellemersers

Tekst: Joost Mertens, foto's: Bruno De Bruyn

De Wellemersers vormen, gekneld tussen de Dender, E40 en de spoorlijn Denderleeuw-Aalst, een boeiend lappendeken van vochtige komgronden, graslanden, broekbossen, bomputten en grotere en kleinere vijvertjes... Natuurpuntafdeling Denderleeuw zet zich al decennialang in voor het behoud en beheer van dit gebied.

milieubelastende transporten van vervuild slib nodig en vermijd je de dure verwerking of storting. De vervuilde sliblaag werd geïmmobiliseerd op de vijverbodem en afgedekt met een geotextiel dat nadien bedekt werd met een zuivere grondlaag van 40 cm dikte.

De zuivere grond voor de sanering is afkomstig van een vervuilde paardenweide naast de vijver. Natuurpunt probeerde dit perceel al enkele malen te kopen, maar de vraagprijs lag te hoog. Gates NV betaalde graag de meerprijs op voorwaarde dat ze van de weide de nodige grond konden weggraven. Zo ontstond er ook een meerwaarde voor de natuur: een vervuilde weide werd omgetoverd tot een ondiepe moeraszone van 2 ha. En dat middenin een gebied dat traditioneel een trekpleister is voor water- en waadvogels!

In oktober 2008 gingen de werken van start. Eind mei 2009 beëindigden we de werken aan de moeraszone door de aanplanting van een 1000 m² grote rietkraag.

Natuur voor iedereen

Wil je dit verbluffende resultaat zelf bewonderen? Op onze website vind je een plannetje van de Wellemersers. De groene wandelroute leidt je langs de Gatesvijver.

Meer info op www.natuurpunt.be/wellemersers.

De Gatesvijver, gelegen in het gebied, werd gegraven bij de aanleg van de autosnelweg E40. Het bedrijf NV Gates Europe gebruikte het water jarenlang in haar productieproces. Dat liet sporen na. In 2003 werd in opdracht van de NV Gates Europe een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd in de vijver. Dat onderzoek toonde aan dat de waterbodem verontreinigd was met zware metalen en minerale oliën.

Het grootste probleem van dergelijke vervuiling is dat vissen en bodembewonende organismen ze voortdurend opwoelen. Vertegenwoordigers van Gates NV, het studiebureau ERM, Natuurpunt, ANB, AHROM, OVAM,... gingen samen aan tafel zitten om het probleem aan te pakken. Zo groeide het idee om de sanering ter plaatse aan te pakken. Hierdoor zijn er geen dure en

Geniet tijdens de
opendeurweek van
5 t/m 10 oktober van
10% korting*
op al uw aankopen!

* Niet cumuleerbaar met andere acties of kortingen.

vindt u in:

Antwerpen • Borgerhout • Bornem
Brussel • Deinze • Evergem • Gent
Hamme • Hasselt • Lier • Merchtem
Merksem • Neerpelt • Ninove
Oostende • Oudenaarde • Schilde
Sint-Amandsberg • Sint-Niklaas
Stekene • Turnhout • Wilrijk

www.bioshop.be

Nieuw: Bio Soya Filets & Nuggets

Filet Natuur

Filet Peper

Nuggets

Een gezonde maaltijd bereiden in 3-4 minuten?
Het kan met de nieuwe vleesvervangers van
Provamel: Filet Natuur, Filet Peper en Nuggets.
Deze 100% plantaardige producten bevatten van
nature geen lactose of cholesterol. Gezond, lekker
en gemakkelijk klaar te maken: je zal er meteen
weg van zijn! Meer info op www.provamel.com

PROVAMEL.
LOVE YOUR FUTURE

Met minder wasmiddel een nog schonere was

Ecover, altijd geconcentreerd
op het milieu.

Ecover pakt uit met een straffe nieuwkomer!

Het Geconcentreerd Vloeibaar Wasmiddel is **3 keer meer geconcentreerd** dan het gewone vloeibaar wasmiddel. Perfect doseerbaar met een vlekkeloos resultaat. Door toevoeging van een dosis Ecover zuurstof bleekmiddel is het resultaat ook optimaal op wit wasgoed, ook bij lage temperaturen. De kleinere fles heeft grote gevolgen: per wasbeurt 60% minder verpakking en tot 74% vermindering in transport.

Ecover reinigt zoals altijd krachtig en efficiënt, maar is zacht voor de natuur. Alle producten worden ontwikkeld en vervaardigd in onze unieke ecologische fabriek.

Meer info op www.ecover.com

230001405

MEER FUNCTIONALITEIT, LAGER GEWICHT

DE NIEUWE TELESCOPEN MET OMVANGRIJKE PRODUCTTOEBEHOREN: ECHTE KLASSE

Zeer nauwkeurige optiek, doordachte functionaliteit, innovatief design. De nieuwste magnesium telescopen ATM/STM van SWAROVSKI OPTIK garanderen een ongeëvenaard optisch prestatievermogen: extreme detailnauwkeurigheid, natuurlijke kleurweergave, unieke randscherpte en maximale lichtdoorlaatbaarheid zorgen voor een echte observatiebeleving. Het buitengewone lichte gewicht en de omvangrijke, veelzijdige producttoebehoren zorgen bovendien voor optimaal draagcomfort. Zo kunt ook u de meest verborgen schoonheden van de natuur ontdekken.

LICHT EN ROBUUST
De nieuwe ATM/STM telescopen
met magnesiumbehuizing

NIEUW

**INNOVATIEF GROOTHOEK
ZOOMOCULAIR 25-50x W**
ruim 25% meer gezichtsveld en
met slechts 295 g het lichtste
en meest compacte breedhoek-
zoomoculair in zijn klasse

UCA UNIVERSELE CAMERA ADAPTER
flexibel in gebruik: voor digitale
spiegelreflex- en compactcamera's

**VEELZIJDIGE TELESCOOP
STABILISATOR**
trillingsvrij observeren en
fotograferen met en zonder statief

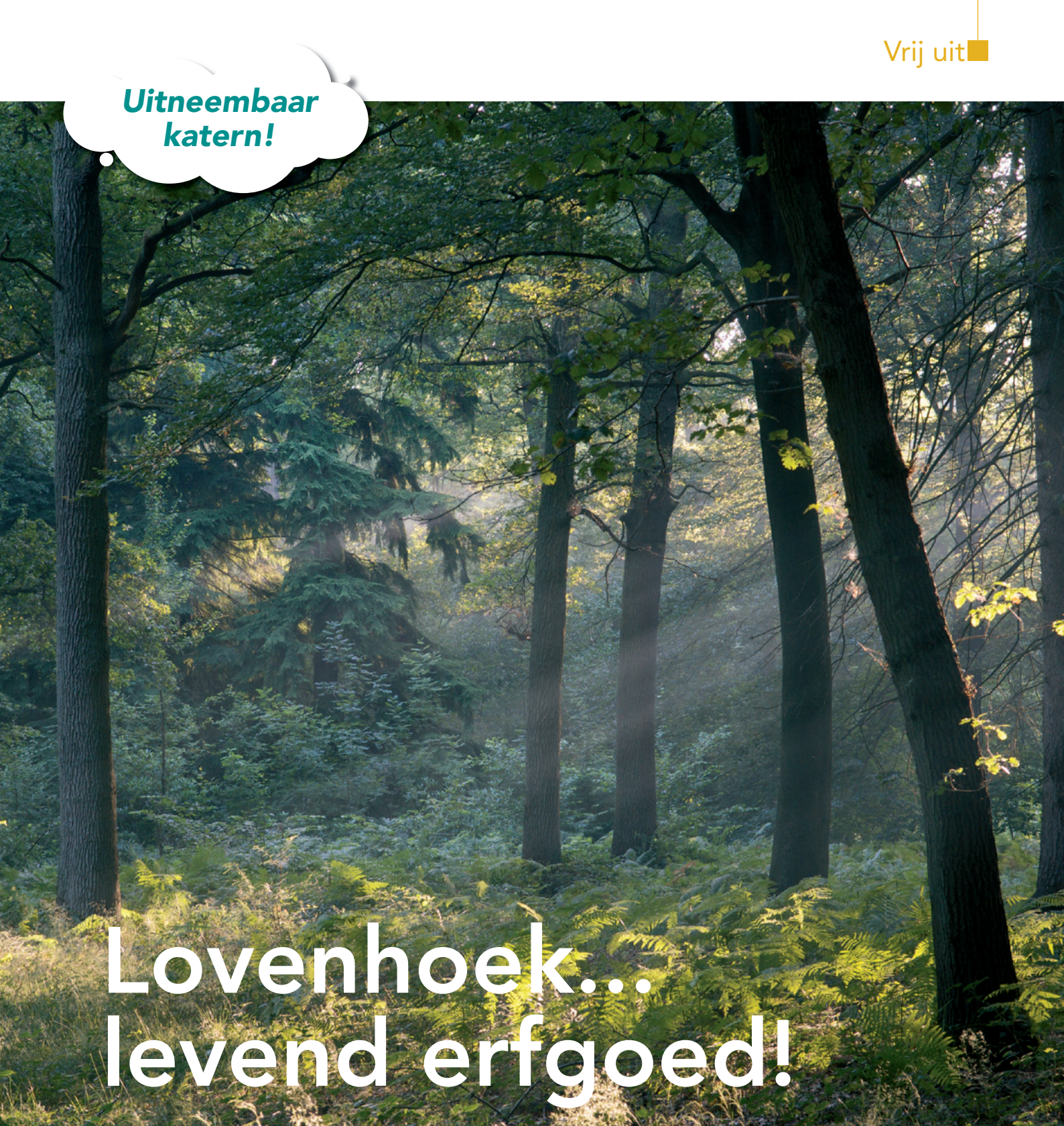

NIEUWE STAY-ON CASE
perfecte bescherming compatibel
met alle telescopen

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM
SWAROVSKI OPTIK BENELUX
Verwelkomingsstraat 17, B-1070 Brussel
Tel. 02/556 01 60, Fax 02/556 01 69
info@swarovskioptik.be

SWAROVSKI
OPTIK

**Uitneembaar
katern!**

Lovenhoek... levend erfgoed!

Foto: Wim Dirckx

Lovenhoek is een natuurgebied van om en bij de 145 ha met een verrassende verscheidenheid aan biotopen. Oude vochtige loofbossen, een halfopen valleigebied, heiderelicten en graslanden zijn hier troef. Een oude kapel, een historisch kerkpad, houtkanten en oude bomenrijen ademen het cultuurhistorisch verleden uit.

Tekst: Liesbet Cleynhens, Ilf Jacobs & Etienne Mahieu

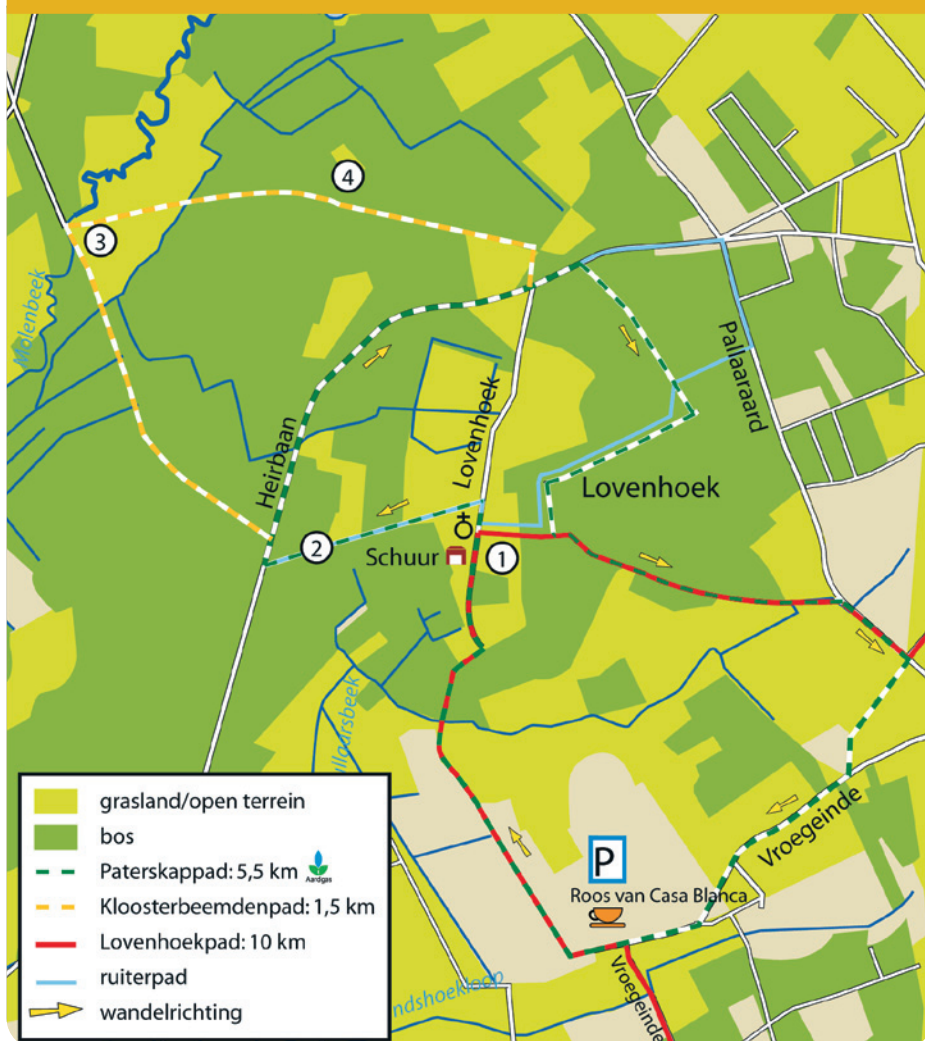

De witte kapel is nog steeds een toevluchtsoord.
Foto: Lutgart Van den Bossche

De ijsvogel voelt zich hier thuis. Foto: Luc Meert

Overzichtsplan

Het is niet duidelijk waar de oude plaatsnaam "Lovenhoek" vandaan komt. Hoek betekent "uithoek van een gemeente". Het zou kunnen dat deze plaats eigendom was van een zekere Van Loven (Van Leuven?). Mogelijk is het gebied afhankelijk geweest van de Abdij van 't Park in Leuven. De plaatsnamen Paterskap en Kloosterbeemden, waar de wandelingen naar genoemd zijn, lijken dit alvast te staven.

In juli 2007 kocht Natuurpunt het domein Lovenhoek: een mijlpaal voor de Kempense natuur. De aankoop biedt schitterende perspectieven voor natuurontwikkeling en landschapsherstel. In het versnipperde Vlaanderen is de redding van zo'n grote aaneengesloten blok natuur uitzonderlijk. Lovenhoek is niet doorkruist door verkeerswegen of ontsierd door bebouwing. Deze aankoop, die gebeurde met steun van de gemeente Vorselaar, was één van de grootste in de geschiedenis van de vereniging. Bovendien maakt het aangekochte gebied deel uit van een veel groter natuurcomplex, dat in zijn totaliteit meer dan 500 ha omvat. Het gebied sluit aan bij het privédomein Krabbelschhof, met zijn waardevolle moerassen en vijvers. Ook aan andere kanten is het gebied gebufferd door aangrenzende groene en open ruimtes, vaak met grote natuurwaarde.

Gezinswandeling in de Lovenhoek

Zondag 25 oktober 2009

Bijeenkomst om 14u aan de Roos van Casa Blanca, einde 16u30.

De wandeling brengt je naar de mooiste plekjes van het gebied. Speciale aandacht gaat naar het ecosysteem van het bos en de toelichting bij het beheer.

Meer info: 0477-45 06 09.

1 Verlaten gehucht

In het afgelegen gehucht Lovenhoek stonden tot in de jaren dertig van de vorige eeuw nog een tiental boerderijen en een café met de toepasselijke naam 'In de Loze Weireld'. De mooie witte kapel, die in haar huidige vorm dateert van begin twintigste eeuw en de oude schuur onder de majestueuze eik zijn nog getuigen van de gemeenschap die hier ooit woonde. Enkele dorpsgenoten verzorgen de kapel nog steeds en strooien geregeld wit zand op de roodstenen vloer. Het is opvallend hoeveel mensen hier nog een kaars komen branden.

Door de natte en vaak zompige ondergrond was het vroeger in de Lovenhoek moeilijk om een bestaan uit te bouwen. Het was dan ook een gestadig komen en gaan van bewoners. Zelden bleven ze langer dan vijf jaar en het gehucht liep stilaan leeg. Een sluitende uitleg is daar nooit voor gevonden, speculaties en wilde verhalen zijn er echter bij de vleet. Het gebied was berucht voor zijn rivaliserende stropersbendes en er zijn zelfs een paar onopgehelderde misdaden gebeurd.

Het erg natte elzenbroekbos achter de schuur, waar vroeger hakhout werd verzameld, wordt in de lente opgefleurd door de bloeiende waterviolier en in de oude vijvertjes kwaken groene kikkers tussen het blaasjeskruid, een vleesetend waterplantje. Een historisch hooilandje werd onlangs hersteld. De zeldzame kleine valeriaan is hierdoor fors toegenomen, alvast een veelbelovend resultaat!

2 Kerkpad

Naast de kapel loopt een vrij breed pad met aan één kant een rij eiken, die zich in de herfst in een mooi kleedje tooien. Dit pad werd door Natuurpunt in ere hersteld. Kerkpaden zijn oude wegeltjes die plaatsen waar veel mensen samenwoonden verbonden met het centrum van het dorp en de kerk. De afstand van Lovenhoek tot Vorselaar was wel erg ver

om de zondagsmis bij te wonen. Maar wanneer iemand het laatste sacrament kreeg toegediend, gebruikten de priester en de misdienaar evenzeer deze paden.

3 Meanderende Molenbeek

Ter hoogte van de brug van de Pulderdijk over de meanderende Molenbeek leidt een mooi pad je door de halfopen vallei. In de zomermaanden valt de drukkende atmosfeer op, die zo eigen is aan vochtige valleien. Dankzij de goede waterkwaliteit en rijke plantengroei in de beek en op de oevers vind je er vissoorten zoals riviergrondel en bierpompje, maar ook ijsvogels en de elegante weidebeek- en bosbeekjuffers zijn veelvuldig aanwezig. In het voorjaar klinkt uit de moerasvegetaties met riet en zeggen de zang van tal van vogelsoorten zoals de bosrietzanger en de blauwborst. Ruigtekruiden zoals de watermunt en het koninginnekruid trekken heel wat vlinders aan. In de winter kan je in de boomtoppen zelfs de zeldzame klapekster zien, die haar prooiën spiest aan puntige takjes.

4 Loofbossen

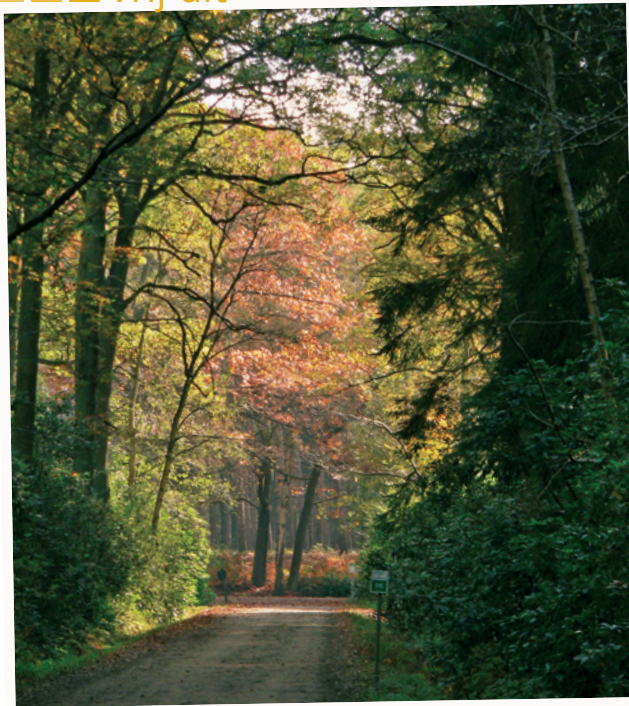
Ecologisch waardevolle en statige loofbossen vind je terug waar het vochtiger is. Doordat de Molenbeek regelmatig overstroomt, zijn de valleigronden leemachtig geworden. Hierdoor kon er zich een specifieke bosflora ontwikkelen

Meanderende Molenbeek. Foto: Maarten Jacobs

Middelste bonte specht. Foto: Luc Meert

Wandelen door statige loofbossen. Foto: An De Wilde

Heksenboleet siert het bos. Foto: An De Wilde

die in de Kempen bijna niet te vinden is. Dotterbloemen en het zeldzame paarbladig goudveil bloeien hier in het vroege voorjaar. Hier en daar fleuren ook de eenbes, de slanke sleutelbloem en de bosanemoon de lente op. Reeën met kalfjes zoeken de rustigste plekken op. Kijk hier goed uit naar de prachtige roodoranje vruchtjes van de giftige kardinaalsmuts. Roofvogels zoals de havik, de boomvalk en de wespendif voelen zich hier thuis. De grootste specht van Europa, de zwarte specht, zijn kleinste neef, de kleine bonte specht en de zeldzame middelste bonte specht vind je in de boomkruinen terug. In de schemering laat de mysterieuze houtsnip zich vaak zien. Op de voormalige heidegronden vinden we drogere bossen met kleine heiderelicten waar levendbarende hagedissen en hazelwormen de open zonnige plekken opzoeken en boompiepers al zingend hun typische parachutevluchtjes maken.

Natuurbeheer

Decennialang waren de bossen van de Lovenhoek ontoegankelijk. Hierdoor hebben heel wat gevoelige en kwetsbare soorten zich in het gebied kunnen handhaven. Het beheer van het gebied beoogt het herstel van het typische Kempense landschap: zorg voor oude loofbossen en kwetsbare beekvalleien, omvorming van denbestanden tot gemengde loofbossen en het herstel van heide. Ook het oude cultuurlandschap met zijn

houtkanten, akkertjes en schrale graslanden krijgt de nodige bescherming. Speciale aandacht zal ook gaan naar de landschapszorg in het historische gehucht Lovenhoek, met o.m. zijn typische houtkanten en hagen. Het

beheerteam, samengesteld uit vrijwilligers van Natuurpunt Kern Vorselaar, Natuurpunt Kern Zandhoven en JNM Neteland, doet er alles aan om dit levend erfgoed de bescherming te geven die het verdient. Geniet er van!

Praktisch

Start en parking

Roos van Casa Blanca, Vroegeinde 61B, Vorselaar.

Deze horecazaak is goed aangeduid vanuit het centrum van Vorselaar.

Het Paterskappad is 5,5 km lang. Buiten het broedseizoen (dus tussen 1 juli en 14 maart) kan je het combineren met het Kloosterbeemdenpad tot een wandeling van 7 km. Het Kloosterbeemdenpad geeft je het beste beeld van het gebied.

Voor een langere wandeling start je best in het centrum van Vorselaar, waar het Lovenhoekpad (10 km) je via het kasteel van Vorselaar en een prachtige dreef naar het gebied leidt.

Toegankelijkheid

Laarzen of stevige wandelschoenen zijn aanbevolen. Honden zijn welkom op het Paterskappad, als ze aan de leiband blijven. Ze zijn niet toegelaten op het Kloosterbeemdenpad. Een trip met kinderwagen is niet overal even evident; grote wielen zijn alleszins noodzakelijk.

Openbaar vervoer

Halte Vroegeinde van belbus 940 Herentals-Lille-Vorselaar-Wechelderzande op 800 m van startpunt.

Horeca

Aan de start en in het centrum van Vorselaar

Meer info

www.natuurpunt.be/nete-aa

Het hele jaar door kunnen groepen een wandeling met natuurgids aanvragen op 014-51 77 22.

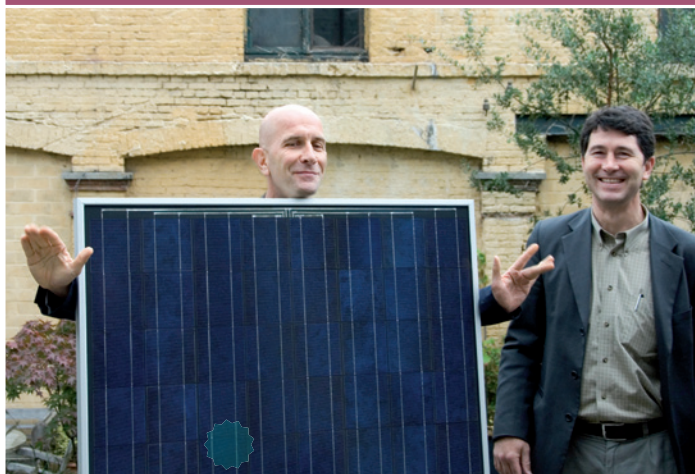
Zonnen voor meer natuur

Wat?

Natuurpunt wil op verschillende manieren de strijd aanbinden tegen de klimaatverandering.

In de eerste plaats door zelf het voorbeeld te geven: zoveel mogelijk energie besparen bv. in het ecologisch natuur.huis, experimenteren met aardgaswagens en elektrische wagens, enz.

Daarnaast roepen we iedereen op minder te verbruiken: energiebesparing dus. Natuurpunt wil de mensen ook stimuleren om zonnepanelen te plaatsen op hun eigen woning. Door het stimulerend beleid van de overheid en bij stijgende energieprijzen, wordt dat voor steeds meer mensen haalbaar (en zelfs zeer interessant). Ons doel is even eenvoudig als ambitieus: in enkele jaren tijd in heel Vlaanderen en Brussel minimum 1001 zonnepanelen installaties realiseren! Regisseur Nic Balthazar is peter van het project!

Resultaat?

De actie loopt sinds oktober 2008 en het resultaat is fantastisch. Er meldden zich al 1500 geïnteresseerden aan. Er werden totnogtoe 250 bestellingen genoteerd en 100 installaties werden effectief geplaatst. Die zorgen voor een stevige productie van groene stroom en een forse vermindering van de CO²-uitstoot. En er zitten nog honderden bestellingen in de pijplijn. Op de website vind je actuele updates, informatie en een formulier voor een offerte-aanvraag.

www.natuurpunt.be/zonnen

Wie?

Natuurpunt is – na zorgvuldige afweging – een partnerschap aangegaan met het bedrijf Linea Trovata SunTec voor het leveren en plaatsen van zonne-installaties. De samenwerking met Linea Trovata biedt ons de beste garanties om de ambitieuze doelstelling van dit project waar te maken.

Linea Trovata SunTec NV is een dochteronderneming van Linea Trovata NV, een aanbieder van totale oplossingen in de bouw en exploitatie van installaties voor de productie van groene energie. Naast zonnepanelen en zonnecollectoren (boilers) specialiseert Linea Trovata SunTec zich ook in warmtepompen en micro-warmtekracht.

Het bedrijf is al jaren met die groene energie bezig vanuit een filosofie van duurzaamheid. Het heeft dus de juiste ingesteldheid maar ook de nodige kennis en ervaring, zowel voor particulieren als voor grote bedrijfsprojecten. Het bedrijf beschikt over een ruim netwerk van exclusieve installateurs en vertegenwoordigers, die constant informatie en vorming krijgen.

Linea Trovata garandeert de Natuurpunt-leden:

- een zeer scherpe prijs
- materiaal van topkwaliteit
- een zeer goede service (harde garanties, keuring installatie, volledige begeleiding bij aanvraag van subsidies en groenestroom-certificaten en vlotte dienst na verkoop)
- per installatie een gift aan Natuurpunt voor de natuur in Vlaanderen.

Zonnen voor meer natuur:

goed voor jou, goed voor het klimaat, goed voor de natuur!

natuurpunt
natuur voor iedereen

Linea Trovata

Triodos Values Pioneer Fund

Profiteer nú van het succes van duurzame pioniers!

- wereldwijd beleggen in aandelen van kleine en middelgrote beursgenoteerde bedrijven
- interessante groeisectoren: klimaatbescherming (duurzame energie), schone aarde (milieutechnologie), gezond leven (medische technologie)
- ook enkele koplopers in maatschappelijk verantwoord ondernemen
- pioniers in duurzaamheid, geselecteerd volgens de strenge criteria van Triodos Research

Echt 100% duurzaam beleggen kan!

www.triodos.be
02 548 28 51

Triodos Bank
De duurzame bank

Compartment van Triodos Sicav I, bevek naar Luxemburgs recht | Commissie: bij instap volgens de tarieflijst van de verdeler toegevoegd aan de Belgische bijlage bij het prospectus en met een maximum aan 3%; 0% bij uitstap | Beurstaks: 0,50% bij uitstap met een max. van 750 EUR per verrichting | Meerwaarden vrij van roerende voorheffing | Informeer u over het product, de kosten en de risico's vóór inschrijving | Het vereenvoudigd prospectus, het prospectus, de Belgische bijlage, de periodieke verslagen en de tarieflijst zijn gratis verkrijgbaar bij de financiële dienstverlener Triodos Bank, Hoogstraat 139/3, 1000 Brussel, info@triodos.be.

Bio Granaatappel

Natuurlijk mooi op iedere leeftijd

100% natuurlijke lichaamsverzorging voor de rijpere huid

- Antioxiderende werking
- Voorkomt vroegtijdige huidveroudering
- Intensief vochtinbrengend
- Stimuleert de celvernieuwing

De kracht van Weleda producten schuilt in hun 100% natuurlijke samenstelling, zonder minerale oliën, synthetische geur- of kleurstoffen, conserveringsmiddelen of genetisch gemodificeerde ingrediënten. Plantaardige grondstoffen van biologische kwaliteit en de geur van natuurlijke etherische oliën verwennen je lichaam en zintuigen.

Puur natuur, net zoals jij.

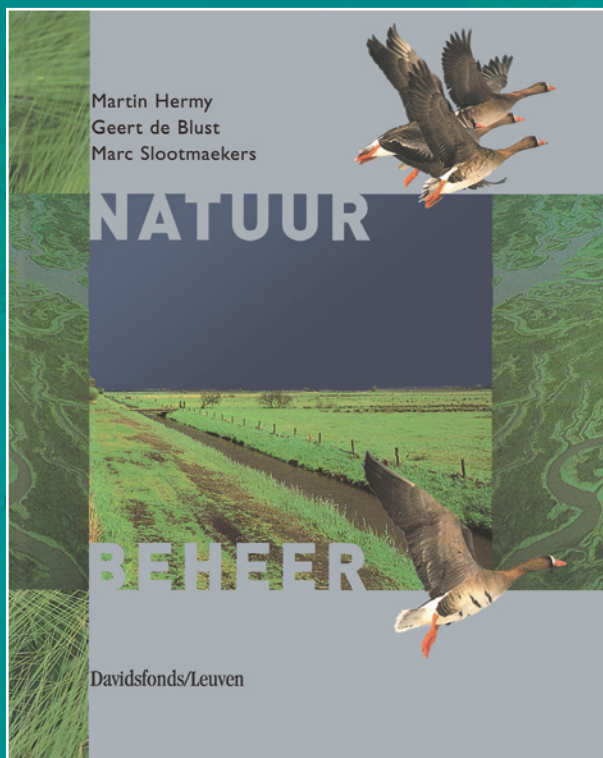
Natuur.winkel

Martin Hermy
Geert de Blust
Marc Sloodmaekers

natuurpunt
natuur voor iedereen

€25

voor leden
van Natuurpunt

Handboek natuurbeheer

Uitzonderlijk aanbod voor leden van Natuurpunt:
25 euro (ledenprijs)

Dit boek beantwoordt de vraag hoe verschillende
landschappen en levensgemeenschappen van
planten en dieren het best beheerd worden.

Ruim 400 pagina's vol informatie en foto's over
natuurbeheer in Vlaanderen. Een naslagwerk voor
elke terreinbeheerder, een informatieboek voor de
natuurliefhebber.

Natuurpunt-winkel

Stationstraat 40 (stationsplein) • 2800 Mechelen
015-43 16 88 • winkel@natuurpunt.be

Openingsuren:

woensdag en vrijdag: 13u30-17u30
zaterdag: 10u-17u30 • andere dagen na afspraak

www.natuurpunt.be/winkel

Aanbieding

*Grootste aanbod van vogelvoer,
voederhuizen en nestkasten in Europa.*

Voedersilopakket

Het pakket bestaat uit een voedersilo 20 cm kunststof en
1 kg Premium Voedersilomix. Ook een origineel geschenkidee!

98084
VAN ~~€12,94~~
VOOR **€9,99**
(excl. 4,99 verzendkosten)

Bel nu 02-640.00.28 om het Voedersilopakket te bestellen of om onze gratis
catalogus aan te vragen. Kijk ook eens op WWW.VIVARA.BE voor meer informatie.

Partner van

Dagje werken in de natuur: van vlindertuin tot kikkerpoel

Op de Dag van de Natuur nodigen we iedereen uit om een handje te komen helpen in een van onze natuurgebieden. Meer dan 100 activiteiten zijn er gepland op 21 & 22 november. Dus je vindt er zeker eentje in jouw buurt.

Tekst: Miguel Surmont

Een mooi stukje natuur in de lente betekent vaak werken in het najaar: snoeien, knotten, plaggen, riet maaien, paden of omheiningen herstellen, nieuwe bomen of struiken aanplanten, enz. Veel werk dat soms door een professionele ploeg arbeiders wordt

“Natuurpunt wil iedereen betrekken bij het beheer van de natuurgebieden”

uitgevoerd maar in heel wat gevallen zijn het lokale vrijwilligers die aan de slag gaan. Natuurpunt wil iedereen betrekken bij het beheer van de natuurgebieden. Niet alleen omdat vele handen het werk lichter maken, maar ook omdat je de natuur zo op een andere manier ontdekt. Onze vrijwilligers staan

klaar om al je vragen te beantwoorden. Daarna mag je zelf aan de slag en daarvoor hoef je absoluut geen ervaren groenarbeider te zijn. Wij beloven je lekkere soep of warme drank, heel wat gezond zweet in de volle natuur en misschien ook enkele tranen ... van het lachen.

Variatie troef

Een volledige lijst met activiteiten vind je op onze website. Je vindt er zeker iets dat bij jou past want de variatie is heel groot. Enkele voorbeelden:

- In Gelrode (Vlaams-Brabant) gaan we aan de slag rond de historische bomputten zodat kikkers, salamanders, waterdientjes en planten meer kansen krijgen;
- In het natuurgebied Maaswinkel in Maasmechelen (Limburg) maken we enkele poelen vrij zodat er

Een mooi stukje natuur in de lente betekent vaak werken in het najaar. Foto: Sofie Versweyeld

Steun van jongeren en bedrijven

Al vele jaren verzamelen enthousiaste vrijwilligers zich op de Dag van de Natuur om allerhande werken in de natuur uit te voeren. Dikwijls krijgen ze daarbij de steun van de Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM) en andere jeugdverenigingen. In West-Vlaanderen duwen ook de Gezinsbond en de provincie West-Vlaanderen aan de kar, samen met natuurvereniging de Torenvalk.

Dit jaar wil Natuurpunt inspanningen leveren om dit evenement te laten groeien en ruimere bekendheid te geven. Hoe meer mensen kennis maken met natuurbehoud, hoe meer steun we immers mogen verwachten.

Dankzij de steun van Provamel en Westmalle beschikken we over middelen om een informatiecampagne te voeren. Bovendien zullen onze partners hun klanten warm maken via affiches en via hun eigen websites en brochures.

- meer licht aan kan, ideaal voor kikkers en padden, maar ook voor veel insecten;
- In de Biezenweiden in Willebroek (provincie Antwerpen) kan je met rakels en draagberries maaisel afvoeren. Op het einde van de dag is er zelfs een gezellig kampvuur. In Wingene (West-Vlaanderen) kan je helpen plaggen;
- In de Kalkense Meersen (Oost-Vlaanderen) kan je helpen bij het knotten van wilgen, de woonplek van onder meer de steenuil;
- Op diverse plaatsen kan je wilgen knotten, snoei-hout verhakselen, riet maaien, ...

Vlindertuin

In Vichte (West-Vlaanderen) planten we dit jaar een vlindertuin aan. Dit kadert in een veelbelovend ecologisch samenwerkingsproject. Op een terrein van bijna 1 ha wordt de eerste fase aangelegd van het Ecologisch Park Vichte, een samenwerking tussen Natuurpunt Krekel Anzegem, de Gezinsbond en het gemeentebestuur van Anzegem. Hier komen een geboortebos, een vlindertuin, een ravotruimte en een uitbreiding van de looppiste van het aanpalende Beukenhofpark. Het geheel wordt ecologisch beheerd, zonder het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

"Het is de bedoeling om op lange termijn de weilanden en akkers, gelegen tussen de spoorweg en de Kerkdreef in te richten als ecologisch parkgebied. Zo wordt er een verbinding gerealiseerd tussen het Beukenhof en het Kasteelpark", zegt Patriek Vaneeckhout, voorzitter van de Natuurpuntafdeling. "Dit is een mooi voorbeeld van waar verschillende belangen elkaar kunnen vinden. Milieu en natuur gaan hier mooi samen met het educatieve karakter van het project. Ook ontspanning, sport en recreatie krijgen voldoende aandacht. Zowel de jonge ouders, de natuurliefhebbers, de joggers, de jeugdbewegingen,

de schoolgaande jeugd en de bezoekers van het huidige Beukenhofpark zullen hun gading vinden in het verruimde ecologische park."

De vlindertuin is ook belangrijk voor bijen, nachtvlinders, zweefvliegen en nog vele andere insecten. Gezien het belang van de vlindertuin voor de vele soorten beestjes is dit heel goed voor de biodiversiteit van de omgeving.

"Wij beloven je lekkere soep of warme drank"

"Om een vlindertuin in te richten gelden een aantal basisregels", legt Patriek uit. "Een goede structuur: vakken met éénjarige planten, meerjarige planten, groenten, kruiden, en met rondom struiken en hagen. Met bomen, struiken, klimplanten, hagen en heggen geef je structuur aan de vlindertuin. Er moet zeker voldoende voedsel voor de vlinders aanwezig zijn: dan spreken we over nectarplanten. Er moet ook voldoende voedsel voor de rupsen aanwezig zijn, de waardplanten. Ook brandnetels zijn een belangrijke waardplant, daarom kan je toch ergens in een hoekje van de vlindertuin een bosje brandnetels laten staan. Voldoende warmte en beschutting is ook heel belangrijk. Plaats hagen en struiken aan de kant waar de meeste wind vandaan komt (noordwestkant). Voorzie ook overwinteringsplekjes door snoeihout, droge plantenresten en dode planten te laten staan."

Een groot deel van de aanplantingen zal worden uitgevoerd op de Dag van de Natuur, zaterdag 21 november 2009. Iedereen is welkom!

Meer info:

Een lijst met alle activiteiten en contactpersonen van de Dag van de Natuur vind je op:
www.natuurpunt.be/dagvandenatuur

Fort van Walem: van militaire vesting tot grijsgroene natuurparel

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vormde het Fort van Walem het decor van de ongelijke strijd tussen het Duitse leger en Belgische soldaten. Een eeuw later hebben vleermuizen, broedvogels, libellen en korstmossen het veel meer naar hun zin in en rond de verlaten fortgebouwen. Met het Fort van Walem beheert Natuurpunt sinds kort een nieuwe schakel in de historisch en biologisch waardevolle fortengordel rond Antwerpen.

Tekst: Koen Dedobbeleer, foto's: Wim Dirckx

Van 1859 tot 1914 bouwde het Belgische leger een stevige verdedigingsgordel rond Antwerpen. Die moest dienst doen als Nationaal Reduit, een onneembare vesting en steunpunt waarbinnen de regering en het leger zich konden terugtrekken bij vijandelikheden.

In een eerste fase werd een grote belegeringsomwalling rond het centrum gebouwd met een fortengordel op enkele kilometers daarvan. Die bakstenen Brialmontforten, genoemd naar vestingbouwer en bezieler luitenant-generaal Henri Alexis Brialmont, moesten de Antwerpenaren beschermen tegen bombardementen.

De snelle opkomst van artillerie en de vergrootte draagkracht van de kanonnen verplichtte België al snel tot extra vestingswerken. Een 'buitenste' fortengordel drong zich op: in 1878 werd begonnen met de bouw van forten in onder andere Lier en Walem.

Fort van Walem

Walem: tussen oud en nieuw

Naast de bouw van nieuwere, betonnen pantserforten, moesten de bestaande bakstenen forten gewaard worden tegen de nieuwe granaten. Het Fort van Walem, dat toen nog in opbouw was, kreeg een extra betonnen beschermingslaag. Later volgden pantserkoepels. In de natte gracht van 40 tot 50 meter, de hoge aarden wallen en bakstenen gebouwen zit nog duidelijk de hand van fortbouwer Brialmont. Zo illustreert Walem de overgang tussen de bakstenen en betonnen pantserforten.

“Forten ontwikkelden zich tot grijsgroene oases in een verstedelijkte omgeving”

De vesting Antwerpen, die 35 forten en 12 schansen telde, werd lange tijd als onoververbaar gezien. Toch had ze in de Grote Oorlog geen verhaal tegen de zware Duitse granaten. Walem draagt de litten van de ongelijke strijd met onze Oosterburen. Verschillende gebouwen uit baksteen begaven het onder het drie dagen durende bombardement. Binnen herdenken een weerstandskruis, dat amper boven het dichte bladerdak torent, en een gedenkplaat de 70 soldaten die hun leven lieten onder de instortende gewelven.

Groene oases

Na de Eerste Wereldoorlog is de militaire rol van het Fort van Walem en de Antwerpse fortengordel uitgespeeld. Sommige forten werden grondig veranderd om ze leefbaarder en toegankelijker te maken. In Walem bleven de veranderingen beperkt: tot de Tweede Wereldoorlog kon het fort zijn eigenheid

Stille getuige van een verleden.

bewaren. Pas vanaf 1950 werden veranderingen doorgevoerd. Zo vond na het leger de civiele bescherming onderdak in Walem. Nadien deed het fort zelfs een tijd lang dienst als opvangcentrum voor asielzoekers.

Intussen wekken de historische forten steeds meer interesse van natuurliefhebbers en -beschermers. Dat is niet verwonderlijk. Langzaam ontwikkelden ze zich tot grijsgroene oases in een grotendeels verstedelijkte omgeving. Met hun brede grachten en begroeide hellingen vormen ze voor veel bedreigde fauna en flora het ideale toevluchtsoord in ons strakke cultuurlandschap. Tegelijk maskeren ze voor bezoekers dat het Fort van Walem bijvoorbeeld op een steenworp van de drukke Antwerpsesteenweg ligt.

Ook als stapsteen in het netwerk van Mechelse natuur vervult Walem een rol van betekenis. Om te overleven, is het van belang dat planten en dieren kunnen migreren. Houtkanten, bosjes en beekvalleien kunnen daarvoor dienen. Als de migratielijnen te grote hiaten vertonen, raken soorten versnipperd en geïsoleerd. Dat bedreigt op termijn hun voortbestaan.

Sterrenpension voor vleermuizen

Een gevoelige soort die uitstekend gedijt in het microklimaat van forten is de vleermuis. In de verlaten gebouwen met vele voegen om in te schuilen, vinden vleermuizen een vochtige omgeving met een constante temperatuur net boven het vriespunt. Als een van de weinige goede winterverblijven in de streek, is het Fort van Walem regionaal van grote betekenis.

Daarnaast is Walem een schakel in de Antwerpse fortengordel, een van de belangrijkste overwinteringsgebieden voor vleermuizen in West-Europa. Net als dat van Walem, maken de meeste forten deel uit van het Natura-2000-netwerk van Europees beschermde gebieden. Natuurpunt telde afgelopen winter 32 overwinterende vleermuizen van vijf soorten: de water-vleermuis, de baardvleermuis, de Brandt's vleermuis, de grootoorvleermuis en de franjestaart. Daarmee blijft Walem voorlopig wat achter op sommige andere forten in het Antwerpse. Gerichte beheersmaatregelen, met respect voor de historische eigenheid van het fort, zullen dat aantal sterk verhogen.

“Na jarenlang verval, komen er nieuwe kansen voor planten, dieren, mensen en erfgoed”

Kunstmatige kalkrotsen

Ook verschillende (zeldzame) mossen hebben het naar hun zin in Walem. Langs buiten is het fort volledig met kalkrijk beton bekleed. Kalkmosses houden het daarom voor een 'kalksteenrots'. Omdat die bijna alleen buiten Vlaanderen voorkomen, zijn de Antwerpse vestingen een van de weinige plaatsen waar dergelijke mossen voorkomen. Tot de zestig verschillende mossoorten die in Walem voorkomen, behoren bijzondere: het oranje-steeltje, het vergeten smaragdsteeltje, het groot muursterretje en het penseeldikkopmos. Stuk voor stuk maken ze dankbaar gebruik van de rijke afwisseling die het fort biedt aan zonnige/beschaduwde en vochtige/droge gradiënten.

Net als kalkmosses, hangen korstmosses sterk af van de ondergrond, het lichtspel en de vochtigheid. Voor verschillende korstmosses, die na de dramatische jaren '60 en '70 aan een voorzichtige remonte bezig zijn, is het domein zowat de enige vindplaats in de streek. Zelfs heel wat korstmosses die enkel op arme zandbodems zoals heide gedijen, vinden hun weg naar het gebied. In totaal telt Walem zo'n 40 soorten, waaronder het geleimos en het girafje.

Sinds kort beheert Natuurpunt het Fort van Walem. Na jarenlang verval, komen er nieuwe kansen voor planten, dieren, mensen en erfgoed. Zo kon het publiek tijdens de Erfgoeddag en de Dag van Aarde een eerste keer kennismaken met het domein. Ook tijdens de Nacht van de Vleermuis opende het fort opnieuw zijn deuren.

Natuurpunt koopt vijvers van Belval in Noord-Frankrijk

In het noorden van Frankrijk, tussen Reims en Verdun, ligt de Argonne-streek. Veel Vlaamse natuurliefhebbers bezoeken die regio omwille van de uitzonderlijke natuurwaarden. Centraal in de Argonne vind je de vijvers van Belval, een schatkamer van biodiversiteit.

Tekst: Rik Desmet en Jan Loos

Op en rond de vijvers broeden sinds mensenheugenis bruine kiekendieven, grote en kleine karekieten, roerdompen en andere bijzondere riet- en moerasvogels zoals het porseleinhoen, het woudaapje en de cetti's zanger. De vijvers zijn een belangrijk foerageergebied voor de zwarte ooievaar en de zwarte wouw; allebei broeden ze in de omliggende bossen. In de omgeving groeien tal van orchideeën en leven dasen, wilde katten, ringslangen, geelbuikvuurpadden en grote vuurvinders... kortom een paradijs voor elke natuurgenieter!

“Vanuit de rietkragen weerklinkt de misthoorn van de roerdomp.”

Belval is niet alleen een uitzonderlijk broedgebied, maar ook een belangrijke pleisterplaats voor duizenden water- en waadvogels tijdens de trekperiode. Zo verblijven er in het voor- en najaar geregeld visarenden en grote groepen kraanvogels op doortrek van

en naar het bekende Lac du Der, 70 km zuidelijker. In de winter heb je een goede kans om er naast kraanvogels en grote zilverreigers ook de imposante zeearend aan te treffen.

Europese topnatuur

De ondiepe vijvers kennen een erg grote natuurwaarde. Rondom bevinden zich brede rietkragen met mooie verlandingszones met wilg, els en, rond Belval, ook interessante broekbossen. De zwarte wouw, de grote karekiet, de visarend... lieten er zich bewonderen, terwijl vanuit de immense rietkragen de misthoorn van de roerdomp weerklonk. De uitzonderlijke biodiversiteit zorgde ervoor dat de vijvers van Belval werden aangeduid als Speciale Beschermingszone in het kader van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn, waardoor ze nu deel uitmaken van het Natura 2000-netwerk.

Vijver onder druk

Tenminste, zo idyllisch was Belval tot in 2007. Toen kocht een Franse loonwerker het hele vijvercomplex. Het

Vrijdag visdag

Het waren vooral de monniken die in de middeleeuwen de visvijvers in de Argonne creëerden, ondiepe vijvers die 's winters regelmatig leeg gelaten werden om de karper, de snoek, de zeelt en de voorn te 'oogsten'. De vis diende om het vrijdagse vleesverbod te omzeilen en werd bovendien gedeeltelijk uitgevoerd. De vijver van Belval werd vermoedelijk in de 13de eeuw aangelegd en is al eeuwenlang in gebruik voor extensieve visteelt. In de winter laat men het water uit de vijver geleidelijk weglopen waardoor alle vis zich verzamelt in de middengeul. Eerst met grofmazige netten en dan met steeds fijnere mazen wordt de vis uit de geul gesleept, gesorteerd naar soort en grootte en in bassins gestockeerd.

Vijver van Belval in betere tijden. Foto: Norbert Huys

Wil je meer lezen over de Argonne? In de Natuur.winkel vind je het boek 'Argonne, Toekomst voor een verleden?'. Een prachtig foto- en leesboek van Rik Desmet & Koen Van den Berge met de geschiedenis van de streek, geologie en uitgebreide informatie over de bossen, het water, de graslanden, de dorpjes...

Bestelcode: NATHIS003,
prijs 20 euro, leden 18 euro.

www.natuurpunt.be/winkel

was al snel duidelijk dat hij het niet zo nauw nam met de doelstelling van het Natura 2000-netwerk. In 2008 pompte hij een van de twee grote vijvers droog om er vervolgens een reusachtig maïsveld van te maken. Een ware aanslag op de biodiversiteit en het landschap! De eigenaar kreeg te maken met veel tegenkantingen en zette de vijvers in juni 2008 opnieuw te koop.

“Op 7 juli werd Natuurpunt voor 55 % eigenaar van ruim 203 ha vijvers en bossen in Belval”

Natuurpunt op de bres

Onder impuls van Natuurpunt werd een partnerschap gesmeed met de gemeente Belval, onze Franse zustervereniging LPO (la Ligue pour la Protection des Oiseaux) en de Conservatoire Champagne-Ardenne. De vier organisaties staken de koppen bij elkaar en brachten een bod uit met het oog op de aankoop van de vijvers van Belval, de enige manier om dit unieke natuurgebied een duurzame toekomst te geven. Bij

Grote karekiet. Foto: Vilda/Yves Adams

verschillende Franse overheden werden aankoopsubsidies aangevraagd én verkregen.

De aankoop van de vijvers van Belval kadert in de internationale werking van Natuurpunt binnen de koepel van BirdLife International, waarbij nationale zusterorganisaties samenwerken om belangrijke natuurbehoudsprojecten te verwezenlijken.

Een nieuwe toekomst

Op 7 juli werd Natuurpunt voor 55 % eigenaar van ruim 203 ha vijvers en bossen in Belval. In overleg met onze Franse partners, die samen voor 45 % eigenaar worden, willen we nu dringend werk maken van de restauratie van de dijken van de grote vijvers. Het dagelijks beheer wordt toevertrouwd aan de Conservatoire Champagne-Ardenne, maar Natuurpunt zal alles van zeer nabij volgen door een vertegenwoordiging in de commissie van eigenaars, waarin we een doorslaggevende stem hebben.

Er wordt gekozen om de eeuwenoude praktijk van extensieve visteelt verder te zetten, uiteraard met strengere randvoorwaarden wat betreft natuurbehoud. De jacht op waterwild wordt gebannen. Samen met onze Franse collega's zullen we een vrijwilligerswerking uitbouwen rond Belval, waarbij het verenigingsmodel van Natuurpunt en de Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM) als inspirerend voorbeeld zal dienen. Er zijn ook al plannen voor een kijkhut, geleide wandelingen en nog veel meer.

Een gift voor Belval is welkom op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, met vermelding 'gift project 1410 Belval'.

In de winter kan je hier de zearend zien. Foto: Vilda/Yves Adams

Zot van zoogdieren

De Zoogdierenwerkgroep (ZWG) van Natuurpunt is een enthousiaste groep vrijwilligers die projecten, inventarisaties, excursies en andere activiteiten organiseert rond zoogdieren. Voorzitter Paul Van Daele leidt alles in goede banen. Hij wil een nieuwe dynamiek creëren binnen de ZWG nadat die met de Zoogdierenatlas haar eerste grote wapenfeit realiseerde.

Tekst & foto's: Karolien Van de Velde

Wat is jouw taak binnen de ZWG?

Ik heb vooral een coördinerende rol: ik stimuleer vrijwilligers en luister naar hun verzuchtingen. Ik let er ook op dat ze niet te afhankelijk van mij worden. Ik probeer de ZWG zo te structureren dat ik er op kan vertrouwen dat de vrijwilligers hun projecten zelfstandig beheren. En natuurlijk kan ik niet alles alleen doen. Een groot evenement zoals de Kortste Nacht van het Zoogdier of een campagne zoals Zie Zo Zoogdier (zie kadertekst) organiseer je niet in een handomdraai. Dat doe je samen met een hele groep mensen.

Het was niet echt mijn doel om voorzitter te worden van de ZWG. Toen ik na een verblijf in het buitenland in de Vlaamse Ardennen kwam wonen, heb ik

er een lokale zoogdierenwerkgroep opgericht. Al snel merkte ik dat er binnen de Vlaamse ZWG nood was aan een nieuwe dynamiek. Na de uitgave van de Zoogdierenatlas was de druk een beetje van de ketel. Het was tijd voor nieuw bloed en nieuwe ideeën. Zo ben ik er stilaan ingerold.

Wat wil je bereiken met de ZWG?

Het zou leuk zijn als er in meer regio's lokale zoogdierenwerkgroepen worden opgericht. In mijn streek lukt dat alvast goed met de Zoogdierenwerkgroep Vlaamse Ardennen Plus. Daarbij zijn zes lokale Natuurpuntafdelingen betrokken. In elke provincie zouden we zo'n voorbeeld moeten hebben. Zo worden ook andere regio's gestimuleerd om een werkgroep op te richten.

We willen met de ZWG mee de visie van Natuurpunt omtrent beleid, beheer, educatie en studie helpen uitbouwen. Zo kunnen de verspreidingsgegevens die we verzamelen over zoogdieren helpen om te bepalen welk beheer er nodig is in en rond onze natuurgebieden. De leden van de ZWG zijn zo gepassioneerd bezig met zoogdieren dat ze goed weten welke maatregelen er nodig zijn om dieren zoals de eikelmuis meer kansen te geven.

Bezig zijn met zoogdieren is onze kerntaak, maar het is ook meer dan dat. Een mooi voorbeeld is de boomgaard die we aanplantten in het kader van het Oost-Vlaamse eikelmuisproject i.s.m. het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen. Mensen die appels komen plukken, leren zo op een leuke manier het project en Natuurpunt kennen.

Zoogdieren, zoals bijvoorbeeld vossen, komen vaak negatief in het nieuws. Hoe gaan jullie daarmee om?

We proberen over de probleemsoorten altijd duidelijk te communiceren: we zeggen waar het op staat. Dus leg uit dat kippen vroeger op stok gingen terwijl ze nu open en bloot zitten waardoor ze sneller aangevallen worden. Langs de andere kant moet je durven toegeven dat vossen voor problemen zorgen, maar ook oplossingen aanreiken om die problemen te vermijden, zoals de kippen veilig opsluiten in een nachthok.

Paul Van Daele

Paul Van Daele

Je gaat ons natuurlijk niet horen zeggen dat je die dieren moet verdelgen. Maar je kan wel beheermaatregelen voorstellen. Als het aantal everzwijnen blijft toenemen, kan je mensen uitleggen hoe ze de zwijnen uit hun maïsvelde kunnen weren.

Op 17 & 18 oktober organiseert de ZWG het eerste Vlaamse zoogdierentelweekend. Wat willen jullie daarmee bereiken?

Net zoals bij andere publiekscampagnes zoals Vogels Voeren en Beloeren, hopen we een bepaalde dynamiek te creëren die het grote publiek ervan overtuigt dat we moeten blijven werken aan meer natuur. Ook onze projecten rond de hazelmuis en de eikelmuis kunnen daarin een rol spelen. Als je mensen kan overtuigen om nestkasten op te hangen, beginnen ze mee te leven: zit er in mijn nestkast een eikelmuis? Als je hun interesse voor dieren wekt, kan je ook uitleggen waarom ze bedreigd zijn. En zo kan je weer meer vertellen over het beheer dat nodig is om hun voortbestaan te verzekeren.

Wat mogen we in de toekomst verwachten van de ZWG?

Er staan verschillende zaken op stapel. Zo willen we onder meer de zoogdierencursussen vernieuwen en

Tel mee!

Op 17 & 18 oktober 2009 lanceert de ZWG het eerste Vlaamse telweekend voor zoogdieren, Zie Zo Zoogdier. Ook jij kan meehelpen! Ga op zoek naar zoogdieren of hun sporen in je tuin of je favoriete wandelgebied en geef je waarnemingen door.

Meer informatie vind je in de folder bij dit Natuurblad en op www.ziezozoogdier.be.

meer de link leggen met ons veldwerk. Maar ons belangrijkste toekomstproject is de monitoring van zoogdieren. We willen zoveel mogelijk gegevens verzamelen over de verspreiding van zoogdieren in Vlaanderen en zo streven naar natuurbeheer dat wetenschappelijk onderbouwd is. Eenvoudig is dat niet. Je moet namelijk de capaciteit hebben om gegevens te verzamelen over een heel lange periode, want de interessante gegevens komen pas op lange termijn. Ik ga dus waarschijnlijk nog zoogdiergegevens zitten verzamelen in het bejaardentehuis.

Verder willen we nog meer mensen betrekken bij de werking van de ZWG en zo ook het draagvlak van Natuurpunt vergroten. Met onze activiteiten willen we zoveel mogelijk mensen warm maken om zich in te zetten voor zoogdieren. Tijdens een wandeling kunnen mensen bijvoorbeeld via live-traps zoogdieren zien die ze anders niet te zien krijgen.

Gebeten door zoogdieren?

Wil je meewerken aan een project van de ZWG? Heb je vragen over zoogdieren? Of wil je meer weten over de werking van de ZWG? Surf dan zeker eens naar www.zoogdierenwerkgroep.be of stuur een e-mail naar info@zoogdierenwerkgroep.be

Haboe kriebelbeste Natuur Speurder!
Wist jij dat er in de natuur heel wat gewerkt wordt?
Niet alleen door Natuurpunt maar ook door allerlei beesten.

Werkmannen in de natuur

Je kan haast niet geloven hoe hard er in de natuur gewerkt wordt. Allerlei beestjes graven, zoeken en knabbelen de hele dag door. Er wordt wel eens gezegd dat de belangrijkste van al die werkertjes de bodemdierpjes zijn: regenwormen, springstaarten, allerlei kevertjes, pissebedden en ander gekriebel. Zij verwerken alle gevallen blaadjes, takjes en andere natuurlijke rommel tot piepkleine kruimeltjes.

Zo krijg je een gezonde, luchtige bodem waar bomen en planten op kunnen groeien.

Maar ook andere dieren zitten niet stil. Ze zoeken voedsel, brengen hun jongen groot en verdedigen hun leefgebieden.

Sommige dieren grazen bijna de hele dag door en dat is goed voor de natuur. Door te grazen komen er plekjes vrij voor andere planten.

Daarom zie je in onze natuurgebieden soms

koeien met vrolijk krulhaar staan. En waar de natuur het zelf niet kan, helpt Natuurpunt een handje. Door riet te maaien, struiken te planten, bomen te knotten of poelen te graven.

Heb jij ook zin om de natuur een handje te helpen? Dan hebben we goed nieuws voor jou want op 21 & 22 november is er de Dag van de Natuur. Neem een kijkje op www.natuurpunt.be/dagvandenatuur, misschien is er bij jou in de buurt een werkdag. En neem mams en paps ook mee, de natuur kan alle hulp gebruiken.

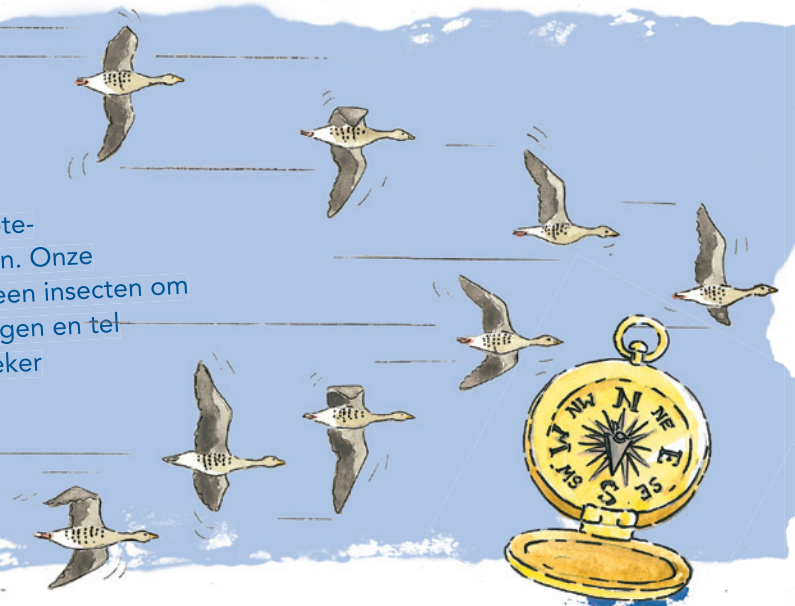
Wist je dat:

Wanneer je in een gezond bos een vierkante kuil graaft van een meter breed en een meter diep, je wel 500 regenwormen vindt in de aarde.

Tekeningen: Pascale Vantieghem

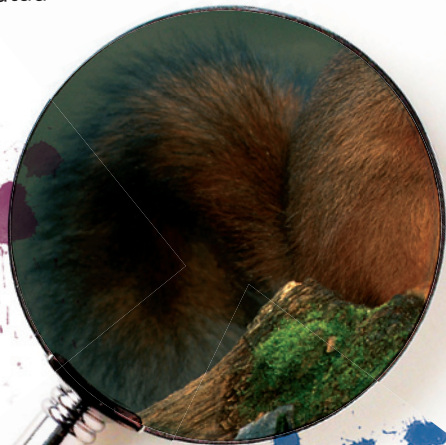
Buiten!

Magen worden gevuld, spieren getraind en veren gepoetst. Heel wat vogels maken zich klaar voor de grote trek. Dit betekent dat ze op reis gaan naar warme landen. Onze winter is hen veel te koud en er zijn dan geen insecten om van te smullen. Ga maar eens op je rug liggen en tel de vogels die je ziet overvliegen. Neem zeker je kompas mee. Wedden dat ze bijna allemaal strak naar het zuiden vliegen?

Micro-Macro

Weet je wat dit is? Mail je antwoord vóór 15 december naar natuurspeurder@natuurpunt.be en maak kans op een aankoopbon ter waarde van 10 euro in onze Natuur.winkel. Doen!

Groene vuile vingers:

Of beter "Blauwe" vuile vingers

Ga met mams en paps op zoek naar een braambessenstruik in het bos. Wees voorzichtig voor de doornen en pluk een emmertje braambessen. Let op dat je enkel bramen plukt die hoger hangen dan je navel. Zo ben je zeker dat er geen hond (of vos) tegen geplast heeft... Eenmaal thuis is het snoepen geblazen, of wat dacht je van heerlijke wilde braambessenconfituur?

Recept

1 kg bramen

1 kg geleisuiker

De vers geplukte bramen voorzichtig wassen. Verwijder de steel-tjes, kroontjes en ander vuil. Vervolgens doe je de bessen samen met de suiker in een grote pot. Zodra de confituur kookt, laat je het nog even doorkoken. Blijf goed roeren. Als de confituur aan een houten lepel blijft plakken, is het klaar. Je kan de confituur bewaren in glazen potten. Spoel de potten in heet water, vul met confituur, sluit af en zet ze ondersteboven. Zo trekt de pot vacuüm en blijft je confituur langer goed. Smullen maar!

De natuur in

Op stap in de Resterheide!

Reigerpad: 5 km (of verkorte route: Lieveheersbeestjespad: 2,5 km)

Educatief pad via bruggen en stapstenen door het bos- en waterrijke landschap. Op de wandelroute zijn speelse en educatieve elementen voorzien. Ideaal voor een familiewandeling! Je kan ook kiezen om langs de Eekhoorn-tjeskronkel te gaan, een pad voor echte avonturiers! Als eekhoorn mag je allerlei hindernissen overwinnen: klauteren over omgevallen bomen, je evenwicht zoeken op afgezaagde boomstronken...

Meer info: Onthaalcentrum "t Begijntje" - Begijnenstraat - Hechtel-Eksel (Limburg)

Welkom op de Schelgedag

Zin om de robuuste maar boeiende wereld van slikken en schorren langs de Schelde te ontdekken? Zak dan op zondag 27 september af naar Lillo. Natuurpunt organiseert er de tweede editie van de Schelgedag. Je kan er niet alleen vrij wandelen in de Scheldeschorren, je geniet er ook van een drankje, een hapje en een streepje muziek. Verder vertellen interessante lezingen je alles over het wel en wee in de Scheldeschorren en kom je in het havencentrum alles te weten over de haven. Een andere kijk op de wereld van de schorren krijg je tijdens een boottocht op de Schelde. Aan boord geven gidsen van Natuurpunt je tekst en uitleg en wie weet krijg je wel een zeehond te zien! Via de overzetboot tussen Lillo en Doel kan je trouwens ook de prachtige natuur rondom Doel verkennen. Een ecofietstocht maakt je wegwijs in de polders op de linkeroever.

Meer info: Natuurpunt Antwerpen Noord, 03-541 58 25,

koen.vanagtmal@natuurpunt.be

Foto: François van Bauwel

Natuur voor iedereen

De herfst is het wandelseizoen bij uitstek. Dus hebben we weer nieuwe wandelpaden voor jou in petto. Op 20 september openen we het wandelpad (3 km) in het Bos van Aa in Zemst. Ook de Kevie (Tongeren) krijgt nieuwe wandelroutes (Aardgas-natuurwandeling 7,1 km en Beemdenwandeling, 2,6 km) die je vanaf eind september kan ontdekken.

Ook op erfgoedvlak heeft Natuurpunt heel wat te bieden. Precies tien jaar geleden werd de Heimolen in Langdorp weer opgestart. De Heimolen is elke zondag vrij toegankelijk van 10u-13u, in september zelfs tot 17u. Deskundige gidsen vertellen je dan over het geheim van het malen. 's Zondagsvoormiddags kan je de molen ook in werking zien, als er voldoende wind is.

Alle info over wandelroutes in onze natuurgebieden vind je op:

<http://www.natuurpunt.be/wandelen>

Vogelfestival Damme

Vanaf oktober tot eind januari verblijven de "vriezeganzen" in onze Oostkustpolder (West-Vlaanderen) om te overwinteren. Om deze waardevolle gasten uit het hoge noorden onder de aandacht te brengen, organiseert Natuurpunt elk jaar het Vogelfestival. Voor de editie van 2009 is het op zaterdag 5 en zondag 6 december 2009 verzamelen geblazen op de markt van Damme. Alle info op onze website vanaf november:

www.natuurpunt.be/vogelfestival

Grauwe gans. Foto: Magda Vreje

Energie uit Natuur en Landschap

Natuurpunt Beheer gaat, samen met het Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw en Eneco, in juni van start met een nieuw project om oplossingen te zoeken voor de beheerresten uit onze natuurgebieden. Na het project kleinschalig composteren, dat nog tot eind 2009 loopt, bekijken we nu oplossingen waarbij er energie geproduceerd kan worden uit ons maaisel en houtsnippers. Meer bepaald gaan we samenwerken met enkele vergisters in West-Vlaanderen en Antwerpen om ons maaisel om te zetten in biogas. Voor houtsnippers zoeken we een afzet bij kleinschalige verbrandingsinstallaties, landbouwers en particulieren. Het project wordt financieel gesteund door het Fonds voor Duurzaam Afval en Energiebeheer van de Koning Boudewijnstichting.

Foto: Karolien Van de Velde

Interview met onze vrijwilliger

Sprookje voor Natuurpunt

Leerlingen van het zesde leerjaar van de Vrije Basisschool Meerlaar uit Vorst-Laakdal schonken een cheque van 1250 euro aan Natuurpunt Laakdal. Dat geld wonnen ze dankzij hun derde plaats in de Efteling Anton Pieck wedstrijd. Bert Leysen, een van de leerlingen, geeft meer uitleg

Hoe hebben jullie de prijs gewonnen?

We moesten een scenario schrijven voor een aflevering van het televisieprogramma Sprookjesboom. Iedereen van de

klas schreef een stukje van het verhaal en meester Gie hielp ons hierbij. Omdat we in de top-10 eindigden, mochten we gratis naar de Efteling. Ter plaatse hoorden we dat we de derde prijs gewonnen hadden.

De helft van die prijs mochten jullie aan een natuurorganisatie schenken. Waarom kozen jullie voor Natuurpunt?

Ik had direct gezegd dat het geld naar Natuurpunt moest gaan. Maar één van mijn vrienden, Brecht Vankrunkelsven, stelde het WWF voor. Daarom vroeg meester Gie om een kleine spreekbeurt te geven om ons favoriete natuurdoel te verdedigen.

Welke argumenten gebruikte je?

Ik vertelde dat Natuurpunt de natuur helpt, vooral dan in onze directe omgeving. Wij zouden dus ook het resultaat van onze steun zien. Dat was toch een belangrijk voordeel ten opzichte van het WWF dat in de hele wereld bezig is. Natuurpunt bezit trouwens natuurgebieden, zoals de Ossenbroeken, die in de buurt van onze school liggen.

De rest van de klas mocht stemmen en Natuurpunt haalde het. Tijdens het schoolfeest overhandigden we de cheque aan Natuurpunt Laakdal. Die zal het geld gebruiken om de natuurgebieden in Klein-Vorst beter te beheren en eventueel nog uit te breiden.

Ook vrijwilliger worden? Kijk dan op www.natuurpunt.be/vrijwilliger. Daar vind je het volledige interview met Bert.

Onder de loep

1. Weidekerveltorkruid is dit jaar in hoge aantallen teruggevonden in het natuurgebied Langemeersen aan de Bovenschelde. Deze fraaie, maar in Vlaanderen uiterst zeldzame plant profiteert van het speciaal aangepaste maaibeheer van Natuurpunt. Foto: Alexander Van Braeckel
2. De nachtzwaluw, een zeldzame vogelsoort die voornamelijk 's avonds en 's nachts actief is, reageerde positief op de herstelwerken in Averbode Bos en Heide. De soort kwam voor het eerst sinds vele jaren weer broeden in het natuurgebied. De nachtzwaluw wordt in de volksmond ook wel geitenmelker genoemd, omdat men dacht dat de vogel 's nachts schapen- en geitenmelk dronk. Foto: François Van Bauwel

3. Deze zomer werden opvallend veel Spaanse vlaggen gezien in oostelijk Vlaanderen. Deze nachtvlinder vind je vooral overdag, wanneer hij zich te goed doet aan nectar van het koninginnekruid of de vlinderstruik. De zwart-wit-rood gekleurde Spaanse vlag wordt het meest waargenomen in Vlaams-Brabant, het Genkse en het Mechelse. Tijdens het vlindertelweekend werd deze soort in een twintigtal tuinen opgemerkt. Foto: Marc Herremans

4. In de bossen in Noord-Limburg, Brussel en Leuven kan je één van onze grootste en mooiste dagvlinders aantreffen: de grote weerschijnvlinder. Deze soort is gebonden aan open plekken in oude, vochtige loofbossen. Bij het beheer houdt Natuurpunt specifiek rekening met de vereisten van deze prachtige vlinder. Foto: Marc Herremans

In herfstseer

Hier vind je een selectie van leuke herfstactiviteiten.

Meer activiteiten vind je op www.natuurpunt.be/activiteiten

Er op uit!

Antwerpen

Zondag 20 september 2009

Paddenstoelenwandeling

Beerzelberg & Krankebossen

Samenkomst: 14u, Hallaardreef 15, 2580 Beerzel, afspraak aan taverne Beerzelberg

Contact: Hendrickx Peter, 015-75 28 61,

Peter_Hendrickx@belgacom.net

Meebrengen: breng veldgids en vergrootglas mee

Zondag 4 oktober 2009

Herfstwandeling Ten Aard

Samenkomst: 14u, Vaartstraat 51, 2440 Geel, kerk Ten Aard

Contact: Simonis Jeannine, 014-59 31 65,

jeannine.simonis@telenet.be

Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel

Zondag 11 oktober 2009

Herfstwandeling in het Schaapwees

Samenkomst: 14u, Bergveld, 2260 Zoerle-Parwijs aan de Netebrug Snepkens (baan Zoerle Parwijs - Herselt)

Contact: Michiels Walter, 014-26 43 37

Zondag 8 november 2009

Herfstwandeling Ossenbroeken met pompoensoep

Samenkomst: 14u, Paviljoenstraat, 2430 Eindhout, Hoek Oude Vorsteweg en Paviljoenstraat

Contact: Van Dyck Vic, 014-84 02 10 of Berghmans Herman, 014-84 16 04

Limburg

Zondag 20 september 2009

Natuurspeurdertjes - Kabouters en paddenstoelen

Samenkomst: 14u: Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel, met GPS of routeplanner: Fonteintjestraat ingeven

Contact: Vlaams Bezoekerscentrum

De Watersnip, 011-45 01 91,

watersnip.anb@vlaanderen.be

Opmerking: op avontuur in de natuur voor kinderen van 5 tot 7 jaar (en hun

Schubbighe fopzwam. Foto: An De Wilde

ouders). Deelname: 1 euro, drankje en koek inbegrepen.

Zondag 27 september 2009

Pruuve van de natuur

Natuurwandeling met aandacht voor lekkers uit de natuur met enkele proevertjes achteraf

Samenkomst: 14u, Dorpsstraat, 3545 Zelem, afspraak op het kerkplein

Contact: Jan Kenens, 0494-40 45 92,

jan.kenens@natuurpunt.be

Zondag 4 oktober 2009

Herfsttocht en

paddenstoelenwandeling

Samenkomst: 14u, Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel, voor GPS of routeplanner: voeg Fonteintjestraat in.

Contact: Vlaams Bezoekerscentrum

De Watersnip, 011-45 01 91,

watersnip.anb@vlaanderen.be

Zondag 18 oktober 2009

Herfsttocht met aparte kinderwandeling en excursie paddenstoelen

Samenkomst: 14u, Kamertstraat, 3940 Hechtel, aan parking Den Brand

Contact: Bovens Krista, 011-73 12 79,

natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be

12 tot 22 november 2009

Week van de Smaak

De Week van de Smaak is een (eet) cultureel evenement dat zoveel mogelijk mensen wil samenbrengen rond smaak en eetcultuur in al zijn aspecten. Met meer dan 1000 acties zorgt de Week van de Smaak ieder jaar voor een rijkgevoeld programma. Hier vind je één van de activiteiten die Natuurpunt Educatie in het kader van dit evenement inricht.

Dürüm in 't groen

Wat doen Turkse en Vlaamse huismoeders of -vaders met simpele ingrediënten zoals aardappelen of hazelnoten? Op **zaterdag 21 november** stellen Natuurpunt Educatie en vzw Tempus hun familierecepten voor. Bij ieder proevertje wordt een verrassende link gelegd met datgene waarvan we allemaal afhankelijk zijn: de natuur. De proevertjes zijn gratis. De gerechten zijn verkrijgbaar aan democratische prijzen.

Samenkomst: 12u, vzw Tempus,

Koolmijnlaan 402 in Beringen-Mijn

Contact: meer info en inschrijven

bij Tineke Thijs, educatie@natuurpunt.be, 014-47 29 55

Oost-Vlaanderen**Zondag 20 september 2009****Herfstwandeling in Serskampse bossen****Samenkomst:** 14u, Kerkstraat, 9260 Serskamp**Contact:** Clinckspoor Rudi, 09-369 94 13**Meebrengen:** goede wandelschoenen, maar voorzie ook laarzen voor het geval

dat nodig mocht blijken, eventueel verrekijker of paddenstoelenboek

Donderdag 1 oktober 2009**Herfstwandeling in de Kalkense Meersen****Samenkomst:** 9u, Kalkendorp, 9270 Kalken. We verzamelen aan de kerk van Kalken**Contact:** Van Bockstael Lieve, 09-367 62 91, 0486-46 08 71,groenelieve@telenet.be**Meebrengen:** laarzen of stevig schoeisel**Opmerking:** honden aan de leiband**Zondag 4 oktober 2009****Herfstwandeling aan het Etbos****Samenkomst:** 14u30, Etbos 4, 9180 Moerbeke-Waas, aan de Etboshoeve**Contact:** Van Peteghem Andre, 09-346 64 68, andrevanpeteghem@yahoo.com**Zondag 25 oktober 2009****Paddenstoelen in het Drongengoed****Samenkomst:** 14u, Drongengoedweg, 9910 Ursel, parking ANB, 100 m van café-restaurant Het Jagershof**Contact:** Vanaelst Etienne, 09-374 59 86**Opmerking:** honden aan de leiband**Vlaams-Brabant****Zondag 11 oktober 2009****Natuur in de rand: ontdek de Zuunvallei**

Ook in de rand rond Brussel, in Vlaams-Brabant, vind je mooie natuur. Dat kan je zelf ontdekken tijdens een grootse natuurhappening die Natuurpunt organiseert in natuurgebied de Zuunvallei in Sint-Pieters-Leeuw. Langs een lappendeken van weiden en hooilandjes, afgezoomd met bomenrijen en haagkanten ontdek je het oude Pajottenlandse cultuurlandschap op een boogscheut van onze hoofdstad.

Samenkomst: 13u, het speelterrein Zonnig Leven, Jan Vanderstraetenstraat 198 te Sint-Pieters-Leeuw.**Contact:** Saraswati Matthieu, 0472-65 66 80, Saraswati.Matthieu@natuurpunt.be**Zondag 11 oktober 2009****Zwammenwandeling****Samenkomst:** 14u30, Vlasmaktdreef, 1500 Halle, parking op de Vlasmaktdreef en afspraak op de Achtdreven**Contact:** Onnockx Piet, 02-380 17 52, piet.onnockx@telenet.be**Opmerking:** open wandeling, ook toegankelijk voor andere verenigingen**Zaterdag 24 oktober 2009****Herfstwandeling Beninksberg en Wingevallei****Samenkomst:** 14u, Dreef, 3220 Kortrijk-Dutse op het kerkplein**Contact:** Organe Toine, 016-62 24 81**Meebrengen:** laarzen of stevig schoeisel**West-Vlaanderen****Zondag 27 september 2009****Paddenstoelen in Provinciedomein Wallemote-Wolvenhof in Izegem****Samenkomst:** 10u, Kokelarestreet, 8870 Izegem, afspraak op parking van het domein**Contact:** Frank Vandendriessche, 056-22 71 39**Zondag 4 oktober 2009****Herfstfeer met zwammen in Sint Arnolduspark en Bassegebos in Tiegem****Samenkomst:** 14u, Kapellestraat, 8573 Tiegem**Contact:** Cooman Eric, 056-77 63 71**Zondag 4 oktober 2009****Provinciedomein Bergelen vol paddenstoelen****Samenkomst:** 9u30, Aardappelhoek, 8560 Gullegem**Contact:** Bruneel Jozef, 056-41 52 90**Woensdag 7 oktober 2009****Paddenstoelen in provinciedomein De Palingbeek te Zillebeke****Samenkomst:** 13u30, Palingbeekstraat, 8902 Zillebeke, aan grote parking van het domein Palingbeek**Contact:** Hanssens Christine, 056-21 23 13**Niet te missen!****20 september:** Happening

Nationaal Park Hoge Kempen

27 september: Scheldedag**5 & 6 december:** Vogelfestival

in Damme

Meer info: www.natuurpunt.be/nationaleactiviteiten**In de kijker...
Cursus****Weetjes en Verhalen over Paddenstoelen**

Met 'Weetjes en verhalen over paddenstoelen' organiseert Natuurpunt Educatie een instapcursus rond het thema paddenstoelen. Het accent ligt helemaal niet op indeling en determinatie, maar op eetbaarheid en giftigheid, geneeskracht en sporen van paddenstoelen in onze en andere culturen. Deze invalshoek laat ook toe om de belangrijkste groepen paddenstoelen te leren herkennen.

Meer info over de cursussen vind je op www.natuurpunt.be/cursussen

Stappersven

Het laatste ontbrekende puzzelstuk van de Kalmthoutse Heide

De Kalmthoutse Heide is naast Het Zwin het bekendste natuurgebied van Vlaanderen. Samen met het Nederlandse gebied De Zoom vormt de Kalmthoutse Heide een grenspark van 3750 ha natuurpracht. De purperen hei doorspekt met glinsterende vennen spreekt al lange tijd tot de verbeelding van kunstenaars en natuurliefhebbers. Het laatste grote puzzelstuk, het Stappersven, krijgt nu ook de bescherming die het verdient.

Tekst: Liesbet Cleynhens

Legendarische natuurgebieden als de Kalmthoutse Heide wekken de schijn dat ze volledig in handen van overheden of natuurverenigingen zijn. Niets is minder waar. Er zijn verschillende eigenaars waaronder Vlaamse en Nederlandse overheden, grote particuliere landgoederen, kleinschalige landbouwgebieden en versnipperde bossen. Via een erfenis van de dochter van oliemagnaat en topindustriële Hector Carlier komt plots 600 ha waardevol natuurgebied op de markt. Natuurpunt zal het Stappersven-Kalmthoutse Heide (360 ha) aankopen. De vereniging hoopt 830.000 euro aan giften en schenkingen in te zamelen om de puzzel van dit grensoverschrijdend natuurgebied volledig te maken. De effectieve aankoop is voorzien in november 2009.

Wetenschappers van onder meer het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) stelden een beheerplan (1999-2014) op voor het hele grenspark.

“Nergens anders in Vlaanderen komt zo’n grote aaneengesloten oppervlakte aan heide, vennen en stuifduinen voor”

De kern van het heidegebied is eigendom van de gemeente Kalmthout en wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Het Nederlandse deel De Zoom wordt beheerd door de vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, de

Foto: Marc Sloommaekers

Nederlandse tegenhanger van het Agentschap. De aankoop door Natuurpunt maakt ook langs Vlaamse kant het plaatje volledig. Natuurpunts beheermiddel met vrijwilligers en natuurarbeiders is immers een waardevolle aanvulling op het beheer door de overheid.

Bijna een eeuw geleden, in 1912, startte de Koninklijke Vereniging voor Natuur- & Stedenschoon de eerste acties om de Kalmthoutse Heide te beschermen. Nu wordt het gebied beschouwd als een essentiële schakel in het netwerk van internationaal belangrijke natuurgebieden (Natura 2000). Nergens anders in Vlaanderen komt zo'n grote aaneengesloten oppervlakte aan heide, vennen en stuifduinen met

honderden soorten dieren en planten voor. Het Stappersven zelf is het kerngebied voor de gladde slang in Vlaanderen, de meest westelijke groeiplaats van de jeneverbessen en de eerste broedplaats van de brilduiker in België. Heikikkers en levendbarende hagedissen leven hier zij aan zij met broedende boomleeuweriken en nachtzwaluwen. Natuurpunt hoopt met het juiste beheer de nu al indrukwekkende biodiversiteit in het grenspark aan te vullen en tot de verbeelding sprekende soorten zoals de kraanvogel in het gebied te krijgen.

Bij ornithologen stond de Kalmthoutse Heide bekend voor haar regenwulpen. Omdat er tijdens de trek zulke grote concentraties voorkwamen, is het hele gebied

1

2

opgenomen als Ramsar-gebied (een lijst van internationaal belangrijke waterrijke gebieden, die kost wat kost behouden moeten blijven). Nergens op de heide kan men zoveel dieren vinden als in en rond de vennen. Ongeveer tweederde van alle in Vlaanderen

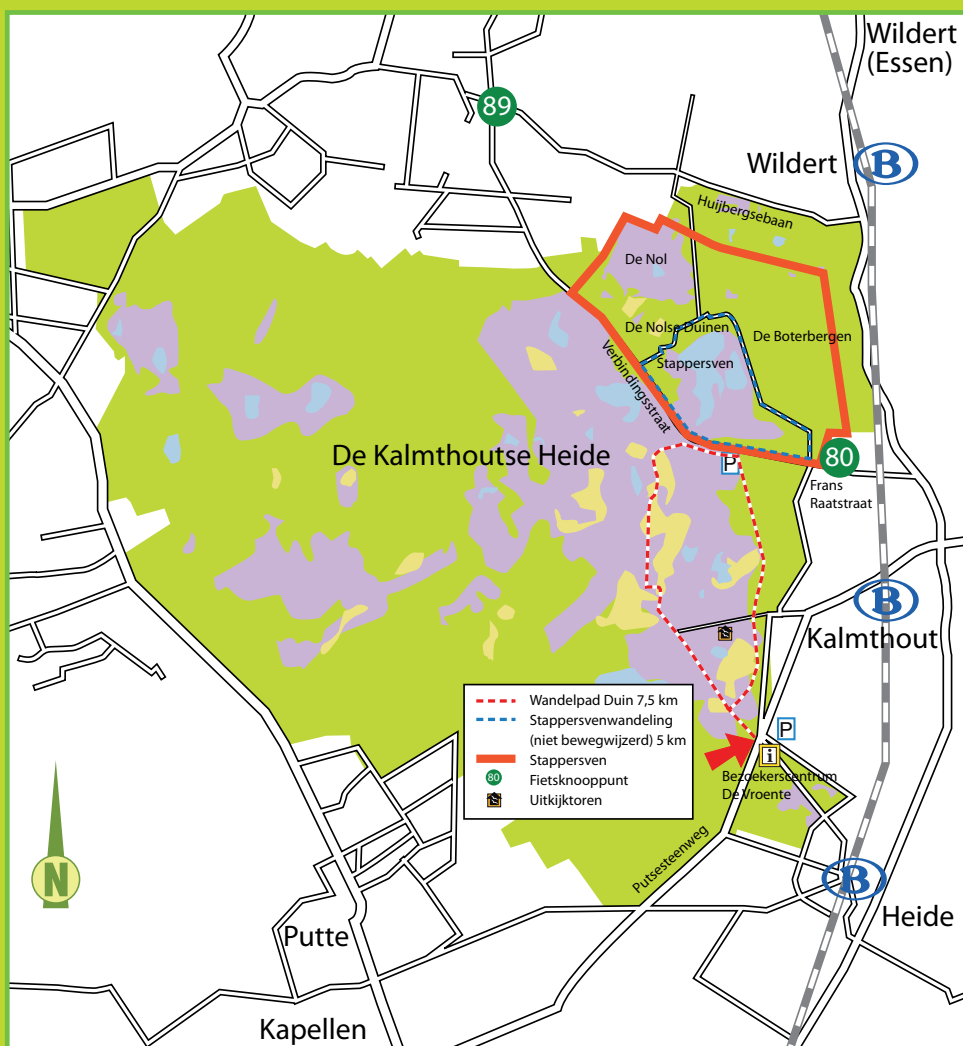
voorkomende libellen zijn ooit in het grenspark aangetroffen. Onder water krioelt het van het leven, teveel om op te noemen! Tevens doen deze vennen dienst als voortplantingsplaats van heel wat zeldzame amfibieën, waaronder de vinpootsalamander en de

Op ontdekking

Start en parking: Bezoekerscentrum De Vroente, Putsesteenweg 129, Kalmthout, met ruime parking en horeca. De kleine parking dichtbij het Stappersven langs de Verbindingsstraat kan je beter mijden.

Wandeling Duin, 7,5 km (rood, honden niet toegelaten), start aan het bezoekerscentrum en leidt je tot aan de grens van het gebied. Vanaf de parking aan de Verbindingsstraat kan je ook een wandeling van 5 km (niet bewegwijzerd) maken rond het Stappersven. Er is een kaart voor bezoekers verkrijgbaar in De Vroente (1 euro).

Openbaar vervoer: bezoekerscentrum De Vroente ligt op 10 min. wandelen van NMBS-station Heide. Meer info: www.natuurpunt.be/stappersven
www.grensparkzk.be

1 Genieten van vogels aan het Stappersven. Foto: Marc Sloodmaekers 2 Brilduiker. Foto: Marc Sloodmaekers 3 Het Stappersven is het kerngebied voor de gladde slang in Vlaanderen. Foto: Marc Sloodmaekers

rugstreeppad. Maar de vennen zijn ook het domein van vele vogels. Elf verschillende eendensoorten werden er in de vennen in het grenspark waargenomen.

Het losse stuivende zand is voor de meeste dieren niet het geschiktste milieu. Nochtans zijn er heel wat soorten insecten aangepast aan het leven in de duinen. Het meest opvallend zijn de zandloopkevers. Het zijn snelle rovers die op andere kevers en spinners jagen. Ze kunnen hard rennen en vliegen af en toe even op. Meestal maak je er zo kennis mee: een diertje dat altijd wegvliegt, net voor je het goed hebt kunnen bekijken.

“Nergens op de heide kan men zoveel dieren vinden als in en rond de vennen”

Het grenspark zoals we het nu kennen, is voor een groot deel door mensenhanden gemaakt. Alle biotopen die momenteel aanwezig zijn, hebben hun ontstaan op één of andere manier te danken aan ingrepen van de mens. Zandverstuivingen en duinvorming ontstonden door overbegrazing. Het zand diende voor onder meer de aanleg van een spoorwegberm. Door turfwinning ontstonden grote vennen zoals het Stappersven en de Putse Moer.

Op het einde van de achttiende tot zelfs in het midden van de twintigste eeuw werden veel heidegebieden omgezet in landbouwgrond. Gelukkig bleef een groot deel intact. Vooral de kleine, arme boeren zorgden ervoor dat het landschap open bleef. Nadat de meeste kleine boeren het voor bekeken hielden, startten de herbebossingen, die het huidige landschap mee bepalen. De eerste plantages dateren van 1830 in Nederland en van 1910 in Vlaanderen. Later volgden

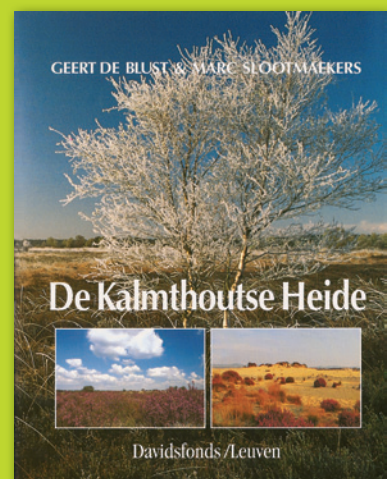
andere aanplantingen die bepaalde delen van het gebied het huidige, meer gesloten karakter geven.

Begrazingsbeheer

Al meer dan 25 jaar grazen er heideschape op de Kalmthoutse Heide. Door deze begrazing blijft het

Meer lezen over dit fascinerend natuurgebied? In de Natuur.winkel vind je het boek ‘De Kalmthoutse Heide’ van Geert de Blust. Stap voor stap ontdek je het rijke leven van de unieke flora en fauna en maak je kennis met de dynamiek van een prachtig stuk natuur. De schitterende foto's van Marc Sloodmaekers tonen steeds weer wisselende gezichten van de heide. Om uren in te grasduinen, vóór of na een boeiende wandeling. Bestelcode: VAREUR0106, prijs 25 euro, leden 22,5 euro

www.natuurpunt.be/winkel

Hoe kan jij helpen?

Voor de aankoop van het Stappersven-Kalmthoutse Heide kan Natuurpunt voor een belangrijk deel rekenen op subsidies van de Vlaamse overheid. Omdat het over zo'n grote oppervlakte gaat, maar liefst 360 ha, komt het totale bedrag dat Natuurpunt nog moet verzamelen op ongeveer 830.000 euro. Hiervoor rekenen we op de steun van onze leden en alle mensen die de bescherming van het Stappersven-Kalmthoutse Heide een warm hart toedragen. Per m² moet Natuurpunt 25 eurocent vinden. Dit betekent dat je met een gift van 30 euro, 120 m² heide of 120 m² van het Stappersven kan beschermen. Voor giften vanaf 30 euro kan Natuurpunt een fiscaal attest afleveren waarmee je belastingvermindering krijgt.

Je kan de aankoop van het Stappersven-Kalmthoutse Heide steunen door een gift over te maken op rekeningnummer: 293-0212075-88 van Natuurpunt Beheer vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen. Vergeet niet te vermelden: gift 'project 7795' Stappersven-Kalmthoutse Heide.

Bedankt voor je steun!

Voor meer informatie over het project of als je het project op een andere manier wil steunen, mail dan naar info@natuurpunt.be of 015-29 72 20

1 Heidelandchap. Foto: Wim Dirckx 2 Kleine zonnedauw. Foto: Marc Sloodmaekers

"Ruimte voor Natuur" - Nieuwe obligatielening 2009-2014-2019

In 1993 schreef Natuurpunt haar eerste obligatielening "Ruimte voor Natuur" uit om het ambitieuze plan uit te voeren om op 10 jaar tijd 5000 ha natuurgebied te verwerven.

We zijn nu 15 jaar verder en de resultaten zijn opmerkelijk. Op 1 januari 2009 beheerde onze vereniging 16.600 ha natuurgebied, waarvan 11.140 ha in eigendom.

De aankoop van indrukwekkende natuurgebieden zoals het Heidebos, Averbode Bos & Heide, Lovenhoek en nu ook Kalmthoutse Heide-Stappersven is mogelijk door de prefinanciering met de obligatielening. De Vlaamse overheid steunt ons met aankoopsubsidies maar die worden pas uitbetaald lang na de aankoop. Onze nieuwe obligatielening is een volwaardige ethische belegging.

3%
5 jaar

4%
10 jaar

Praktisch

- ▶ **Startdatum:** 15 oktober 2009
- ▶ **Looptijd 5 jaar:** 3% bruto rente
- ▶ **Looptijd 10 jaar:** 4% bruto rente
- ▶ **Couponvervaldag:** 15 oktober van ieder jaar, de eerste keer op 15 oktober 2010
- ▶ **Coupons:** 250 euro

De interesten zijn onderworpen aan roerende voorheffing (momenteel 15%).

De obligaties zijn op naam en worden opgenomen in het inschrijvingsregister. Vervroegde terugbetaling door de vereniging is mogelijk mits voorbericht van 3 maanden.

Inlichtingen en inschrijvingsformulier vind je op www.natuurpunt.be/obligatielening of contacteer voor meer info Willy Ibens, directeur Natuurpunt, willy.ibens@natuurpunt.be of Sabine Lemaire, sabine.lemaire@natuurpunt.be, 015-29 72 65.

heidelandschap open en de heide jong en vitaal. De kudde van 400 tot 500 dieren zoekt zelf de meest geschikte plaatsen om te grazen, om te schuilen voor regen of hitte en om te rusten en te herkauwen. De schaapherders controleren dagelijks of de kuddes nog volledig en in goede gezondheid zijn. Verder worden de schapen ook geschoren en de hoeven verzorgd.

Het eigenlijke Stappersven

Het gebied Stappersven bestaat naast het eigenlijke Stappersven uit de Nolse duinen, het moeras De Nol en de bossen van De Boterbergen. Een mooi wandelgebied is het zeker, maar de naam heeft weinig van doen met het werkwoord 'stappen'. Vroeger sprak men over Stappers Steken (1685) of De Stapper. Stappers Steken wil zeggen: "stedeken of kleine hofstede waar de familie Stappers woont". Uit oude teksten blijkt dat het Stappersven zijn ontstaan dankt aan turfwinning. Het was een veengebied dat tussen 1372 en het begin van de zestiende eeuw volledig uitgeveend werd.

Tijdens de Franse overheersing werd het ven eigendom van de gemeente. In 1830 dook de familie de Merode als kandidaat-koper op, maar de gemeente verzette zich hiertegen, omdat 'de heide gemeengoed is en iedereen er vrij gebruik van kan maken voor het baggeren van rusch en turf'. In 1833 werd het Stappersven verkocht en kwam het in privé-eigendom. Rond 1850 was het ven een visvijver en rond

1920 was vooral de jacht op het waterwild belangrijk. Aan de oevers stonden ganzenroeden opgesteld in schietkuilen (zware op gaffels rustende jachtgeweren waarmee men het hele wateroppervlak kon bereiken) en er was een eendenkooi voor de jacht op wilde eenden.

De Nol en De Nolse Duinen

De Nol is een laagveengebied waar ooit veel turf gestoken werd. Het gekke is dat het woord Nol 'heuvel, bult of verhevenheid' betekent. De Nol verwijst dus vooral naar de duin die er vlakbij ligt, de Zwarte Duin (Swertenbergh) of Nolse Duinen, al vermeld anno 1478. De Nol is waarschijnlijk samen met de Maatjes één van de vroegst bewoonde gebieden van onze streek. Op beide plaatsen werden stenen werktuigen opgegraven.

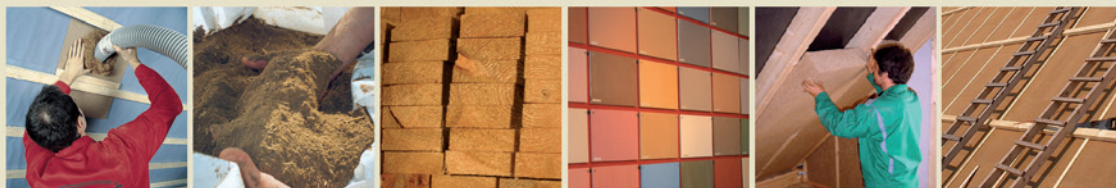
Boterbergen

Boterbergen is het vroegere landgoed van de familie Carlier. De naam duikt ook nog op in kasteel Boterberg. Het is duidelijk dat vroeger met Boterbergen een groot duinencomplex werd aangeduid. Bergen staat voor heuvels of duinen. Boter heeft wellicht iets te maken met de kleur van het zand of van de begroeiing. Hele duinen zijn bedekt met haarmos dat, als het kapsels draagt, aan boter doet denken. Al in de veertiende eeuw komt de naam 'Boterberghe' voor. Toen moeten deze heuvels dus ook zeer indrukwekkend geweest zijn.

ECOLOGISCH ÉN GEZOND (VER)BOUWEN ?

Alles wat u nodig hebt voor nieuwbouw, verbouwing en decoratie !
25 jaar ervaring in duurzame, natuurlijke en betaalbare oplossingen.
Gezond voor u en voor het milieu. Bezoek onze toonzaal waar
bio-ecologisch bouwen tot in de kleinste details wordt gedemonstreerd.

KMO Kwikaard 108
2980 Sint-Antonius Zoersel
Tel 03 384 19 07
Fax 03 385 08 41
info@ecologischbouwen.be

onderdakplaten, gevelplanken, natuurpleisters en mortels, kallei, cellulose-, houtwol- en
vlasisolatie, houten vloeren, tadelakt, leemproducten, natuurverf, hout-behandeling, meubelplaten, ...

www.ecologischbouwen.be

ZONDAG 20 SEPTEMBER 2009

Nationaal Park Hoge Kempen

Wandelen, fietsen, paardrijden of gewoon genieten
voor het goede doel

'Ik ben er ook bij'
Pol Goossen

Startplaats
Luchtmachtbasis Zutendaal
Van 8u tot 18u

Beschrijving van alle parcours
www.natureforlife.be.
Vragen? info@natureforlife.be

Genieten in landelijke stijl

SFEER IN HUIS, TUINDECORATIE,
LANDELIJK CHIQUÉ, ARTS & CRAFTS,
CULINAIR PAVILJOEN, BROCANTE,
HOBBY & MODE

Reserveer uw ticket in voorverkoop
op www.countryside.be en geniet €2 korting!

organised by **artexis**

COUNTRYSIDE
FLANDERS EXPO

VRIJDAG 30 OKTOBER T.E.M. MAANDAG 2 NOVEMBER 2009
FLANDERS EXPO GENT – ELKE DAG VAN 10 TOT 19 UUR – WWW.COUNTRYSIDE.BE

nest Vitaya® **Nieuwsblad.be**

win een reis
naar Finland*

Snel, slim en stijlvol sparen ...

De goedkoopste brandstof met toprendement verbranden: dat is slim sparen! U kan in een massieve speksteenkachel zelfs probleemloos dennenhout of populier stoken. Schat de energieprijzen voor de komende jaren in en bereken op www.dutry.com hoe snel uw Tulikivi zich terugverdient: in 5 jaar, 7 jaar, ...? U spaart ook het milieu: geen broeikaseffect en toprendement inzake CO en stof conform de nieuwe testnorm EN 15250.

Eenvoudig in gebruik: 1 tot 4 uur stoken levert 12 tot 24 uur warmte op.

De infrarode stralingswarmte is gezond en droogt de lucht niet uit.

Meer dan 60 stijlvolle basismodellen, en ook met bakovens. Vraag naar onze promotiemodellen!

* Vraag het wedstrijdformulier op een Tulikivi Avond of Tulikivi Circuit. Wedstrijd zonder aankoopverplichting.

VIBE Bouwpartner met eco-label
van het Vlaams Instituut voor
Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen

TULIKIVI

Voor een toonzaal in uw buurt en een gratis brochure:

- » www.9028.dutry.info
- » Tel : 056 77 60 90 Fax : 056 77 42 94
- » Zend deze coupon naar TULIKIVI Belgium
Jagershoek 10 - 8570 Vichte

NAB 09-09

BEL NU AAN

2m²
/min

Bescherm al bellend het regenwoud met Ello Mobile

Ello Mobile is de gsm-operator die haar winst volledig inzet voor het goede doel. Zo beschermt Natuurpunt nu meer dan 1.000.000 m² regenwoud op Sumatra dankzij de steun van Ello-klanten. Word ook Ello en bel tegen 2 m² beschermd regenwoud per minuut! Wees gerust, het tarief is vergelijkbaar met andere operatoren.

Word nu Ello op
www.ello-mobile.be/natuurpunt

Verhuisd? Vragen over lidmaatschap?

Om te voorkomen dat je het volgende nummer van dit tijdschrift niet zou ontvangen, meld ons vandaag nog jouw nieuw thuisadres. Neem daarvoor contact op met onze ledenadministratie, 015-29 72 50 of info@natuurpunt.be. Hier kan je ook terecht met alle vragen of problemen over je lidmaatschap.

Dienst: natuurbeheer, studie, communicatie, beleid, financiën, personeel, algemene zaken.

Coxiestraat 11, 2800 Mechelen,
015-29 72 20,
info@natuurpunt.be,
www.natuurpunt.be
geopend ma-vrij: 9u-17u

Dienst: Educatie & museum

Graatakker 11, 2300 Turnhout,
014-47 29 55,
educatie@natuurpunt.be

Natuurpunt Winkel

Stationstraat 40, 2800 Mechelen
www.natuurpunt.be/winkel,
winkel@natuurpunt.be, 015-43 16 88

Bezoekerscentra

Bezoekerscentrum Bourgoyen,
Driepikkelstraat 32, 9000 Gent, 09-216 44 78,
bc.bourgoyen@natuurpunt.be
Bezoekerscentrum Landschap De Liereman,
Schuurhovenberg 43, 2360 Oud-Turnhout,
014-42 99 66, bc.deliereman@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Hageven,
Tussenstraat 10, 3910 Neerpelt, 011-80 26 77,
bc.hageven@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Mechels Rivierengebied,
Muizenhoekstraat 7, 2812 Muizen-Mechelen,
015-43 61 09,
bc.mechelsrivierengebied@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Uitkerkse Polder,
Kuiperscheeweg 20, 8370 Uitkerke-Blankenberge,
050-42 90 40,
bc.uitkerksewolder@natuurpunt.be

Vlaams bezoekerscentrum de Otter
i.s.m. Natuurpunt, De Blankaart,
Iepersteenweg 56, 8600 Woumen-Diksmuide,
051-54 52 44,
deblankaart@natuurpunt.be

Vlaams Bezoekerscentrum De Watersnip i.s.m.
Natuurpunt, Vallei van de Zwarte Beek,
Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel-Beringen,
011-45 01 91, watersnip.anb@vlaanderen.be

Bezoekerscentrum Huize Ernest Claes
E. Claesstraat 152, 3271 Zichem, 013-32 63 60,
bc.huizeerndclaes@natuurpunt.be
Bezoekerscentrum De Klapekster
Kolonie 41, 2323 Wortel, 03-314 24 15,
bc.deklapekster@natuurpunt.be

Voor openingsuren kijk je best op
www.natuurpunt.be/bezoekerscentra

Regionale secretariaten

West-Vlaanderen: De Blankaart, Iepersesteenweg 56, 8600 Woumen (Diksmuide),
westvlaanderen@natuurpunt.be

Oost-Vlaanderen: Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent, oostvlaanderen@natuurpunt.be

Limburg: Kiewitdreef 5, Domein Kiewit, 3500 Hasselt,
011-24 60 20, info@natuurpuntlimburg.be

Vlaams-Brabant: Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo,
016-25 25 93, vlaamsbrabant@natuurpunt.be
Antwerpen: Steenstraat 25, 2180 Ekeren,
03-541 58 25, antwerpen@natuurpunt.be

Redactie

Eindredacteur: Sofie Versweyveld,
015-29 72 24, sofie.versweyveld@natuurpunt.be
Illustraties: Jenny Dedoncker
Redactie-werkgroep: Frans Dejonghe, Peter De Ridder, Veronique De Smedt, Willy Ibens, Koen Van de Wiele, Johan Van Geyt, Joyce Verdonck, Stefan Versweyveld, Koen Dedobbeleer, Karolien Van de Velde en Wim Van den Bossche.

Beeldmateriaal Natuur Speurder

Met dank aan Geert Vanhulle

Prepress

VM Graphics, Eekhoutdriesstraat 67,
9041 Oostakker

Druk

Drukkerij Corelio Printing nv. Erpe-Mere
Papier: '9Lives80', 100 gram. 80% gerecycled,
20% chloorvrije vezels van duurzaam Europees
hout. Oplage: 88.000 exemplaren

Verantwoordelijke uitgever

Willy Ibens, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Lid worden van Natuurpunt

Het lidmaatschap bedraagt € 20 en is geldig voor het hele gezin. Overschrijven op rekening-nummer 230-0044233-21 van Natuurpunt. Vermeld bij hernieuwing je lidnummer aub.

Abonnementen voor Natuur.focus en Natuur.oriolus

Leden van Natuurpunt kunnen zich abonneren op de gespecialiseerde tijdschriften Natuur.focus en Natuur.oriolus. Het abonnement kost € 8,5 voor elk van deze tijdschriften. Wie intekent op beide tijdschriften betaalt slechts € 14,5. Dit bedrag is over te schrijven op rekening-nummer 230-0044233-21 van Natuurpunt met vermelding van de titel van het tijdschrift en (indien mogelijk) het lidnummer. Lidgeld en abonnementen kunnen samen worden betaald indien duidelijk wordt vermeld welk(e) tijdschrift(en) men wenst.

Leden in het buitenland

Wie in Nederland woont, betaalt € 22,50 voor het lidmaatschap, € 20 voor Natuur.focus en € 20 voor Natuur.oriolus. Het volledige pakket kost € 52,50. Nederlandse leden kunnen dit lidgeld storten op rekening 51.11.35.300 van Natuurpunt bij ABNAMRO met vermelding Natuurpunt Beheer vzw, 2800 Mechelen. Wie buiten Nederland en België woont, betaalt € 27,50 voor het lidmaatschap, € 25 voor Natuur.focus en € 25 voor Natuur.oriolus. Het volledige pakket kost dan € 77,50.

Donateurs

Voor giften vanaf € 30 krijgt u een fiscaal attest. Giften mogen worden gestort op rekening 293-0212075-88. Indien een projectnummer of projectnaam wordt vermeld, gaat de gift naar het bedoelde reservatenfonds.

Nalaten en legaten

Geregeld besluiten mensen om via een nalatenschap of legaat ons natuurbehoudswerk te steunen. Dat is niet alleen een goede zaak voor onze vereniging, ook de legataris zelf verzekert er zich van dat flink wat minder erfenissen naar de staatskas vloeien dan bij een gewone erfenis. Overweegt u ook om die stap te zetten en onze vereniging te begunstigen, dan raden we u aan een notaris te raadplegen. Die kan u exact meedelen hoe u te werk moet gaan en welke formule het best bij u past.

Voor nog meer inlichtingen over de mogelijkheden van legaten en schenkingen ten voordele van ons natuurbehoudswerk, kan u terecht bij Willy Ibens, algemeen directeur Natuurpunt, 015-29 72 52. Hij zal graag antwoorden op uw vragen.

Partners voor natuurbehoud

De Vlaamse overheid erkent en steunt Natuurpunt in de strijd voor natuurbehoud.

Natuurpunt werkt op wereldschaal mee aan het behoud van natuur en soortenrijkdom.

Als Vlaamse partner van BirdLife International en van Eurosita ondersteunen we zusterorganisaties en beschermingsprojecten. In Wallonië werken we samen met Natagora.

Voor diverse projecten her en der in Vlaanderen kan Natuurpunt rekenen op de financiële ruggeleuning van de Europese Unie in het kader van het Life-programma.

Onze vereniging kan haar doelstellingen realiseren dankzij de steun van onze hoofdsponsors: Aardgas, Linea Trovata SunTec nv, Nationale Loterij, Torfs en Triodos.

Al onze partners vind je op
www.natuurpunt.be/partners

Volg de weg naar zuiver water

Opendeurdagen op de rioolwater- zuiveringsinstallaties van Aquafin

Het gaat steeds beter met onze waterlopen, ze komen weer volop tot leven! Dat danken we aan de meer dan 200 rioolwaterzuiveringsinstallaties die, verspreid over Vlaanderen, ons afvalwater eerst zuiveren vooraleer het in de natuur komt. Het werk is nog niet af, maar we zijn duidelijk op de goede weg.

Aquafin organiseert opendeurdagen op enkele nieuwe of vernieuwde installaties. Kom eens een kijkje nemen en maak kennis met de boeiende weg van de waterzuivering!

✓ 27 september 2009

RWZI Vlamertinge, Poperingseweg (bij brug Noorderring), 8908 Vlamertinge
van 13.30 tot 17.30 uur

✓ 4 oktober 2009

RWZI Tervuren, Flosstraat, 3080 Tervuren
van 10 tot 17 uur